

ETUC

herkes

için

bütün

INSAN HAKLARI

kapanış konferansı

DİSK YAYINLARI NO 56

Şubat 2005

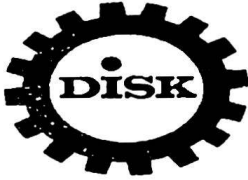
DİSK,
Uluslararası Özgür İşçi Sendikaları
Konfederasyonu (ICFTU) ve
Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üye-
sidir.

B7-701/2001/0222 numaralı proje kapsamında
Avrupa Komisyonu'nun katkılarıyla yayınlanmıştır

Yayına Hazırlayan:
H. Ergün İşeri

Teknik Hazırlık:
DİSK Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi
Nakiye Elgün Sk. No: 117
Şişli/İSTANBUL
www.disk.org.tr
Tel: (0212) 231 04 08
Faks: (0212) 234 20 75
e-posta: disk-f@tr.net

Baskı: Barış Mücellit

HERKES İÇİN BÜTÜN İNSAN HAKLARI

DİSK üyeleri arasında
insan hakları duyarlığının
ve
insan haklarına saygının
geliştirilmesi programı

**KAPANIŞ
KONFERANSI**
22 Aralık 2004
İstanbul Dedeman Oteli

İÇİNDEKİLER

1. Oturum; Sunuşlar

Tonguç Çoban (Başkan)	5
Süleyman Çelebi	5
Ela Yazıcı İnan	10
Musa Çam,	
Proje Çalışmaları	13
Murat Kocaman	
Araştırma Sonuçları	18
Tonguç Çoban	
Hak İhlalleri Bildirimleri	26
Süleyman Çelebi	34

2. Oturum; Panel Sunuşları

Necdet Okcan, Av. (Başkan)	39
İbrahim Kaboğlu, Prof. Dr.	39

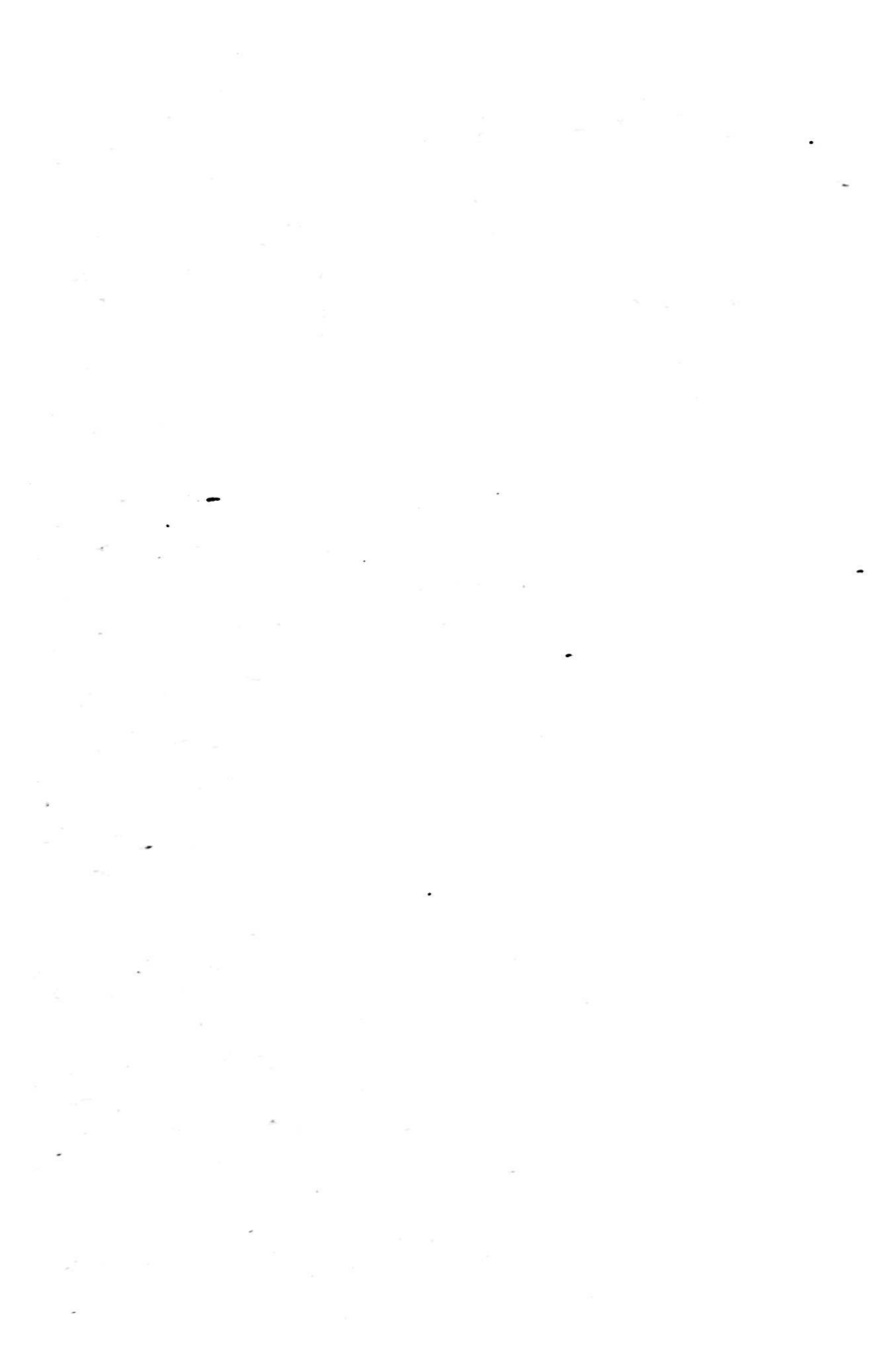
3. Oturum; Soru ve Yanıtlar

Sorular	54
Yanıtlar	57

3. Oturum; Kapanış Konuşması

Süleyman Çelebi	69
-----------------	----

Resimler	71
----------	----

“HERKES İÇİN BÜTÜN İNSAN HAKLARI PROJESİ”

KAPANIŞ KONFERANSI

1. Oturum; Sunuşlar

**Tonguç ÇOBAN (DİSK Eğitim Dairesi
Müdürü, Oturum Başkanı);**

Avrupa Birliği Komisyonu katkılarıyla iki yılı aşkın bir süredir devam eden ve artık tamamlanma aşamasına gelen “Herkes için Bütün İnsan Hakları” projesi değerlendirme konferansına hoş geldiniz.

Konferansımızın programı sizlere dağıtılan davetiyelerde var, dolayısıyla programı tekrar okumuyorum.

Aramızda Avrupa Birliği Komisyonu temsilcisi Ela Yazıcı İnan hanım var, hoşgeldiniz diyor-ruz.

Basınımızın değerli temsilcilerine hoşgeldiniz diyorum.

Açış konuşmasını yapmak üzere DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi'yi davet ediyorum.

Süleyman ÇELEBİ (DİSK Genel Başkanı);

Ben de bütün arkadaşlarımı saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Bu proje bugüne kadar, bizim açımızdan, yürütülen en ciddi projelerden bir tanesi. Avrupa Birliği sürecine ilişkin gerek sendikal hareketin, gerekse de sivil toplum örgütlerinin yürüttüğü bir çok alanda projeler oldu. Ama bütün içtenliğimle söylüyorum bu projenin heyecanı, bu projenin başından sonuna kadar tüm etkinlikleri dikkate aldığımızda ve görüştüğümüz bütün arkadaşların

bize verdiği bilgiye dayanarak söylüyorum, bu projeden herkes heyecan duydu ve başarılı bir projenin sonuna doğru yaklaşıyoruz.

Bu alanda yapacağımız projeler devam edecek, işimiz bu proje ile noktalanmış olmayacak. Buradan aldıklarımızı, burada ürettiklerimizi doğru konumlayabilirsek bundan sonraki alanda bunu en geniş şekilde yansıtmış olacağız, onun için bu projeye son derece önem veriyoruz.

Gerçekten de başarılı bir proje olduğunu söylemek istiyorum. İki yılı aşkın bir süredir bu proje devam ediyor. Ve projenin bütün aşaması bütün detaylarıyla Genel Sekreterimiz tarafından size sunulacak. Projede emeği geçen, katkı veren, destek veren, bu projeyi içtenleştiren herkese ayrıca teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Bu proje ile ilgili başarılan şudur: Türkiye’de insan hakları tüm boyutları birlikte ele alınmıştır. Bireysel insan hakları ile kolektif insan haklarının bir bütün olduğu ortaya konmuştur.

Bu konuyu da biraz açmak istiyorum, bugüne kadar Türkiye’de insan hakları dendiğinde ağırlıkla birey insan hakları öne çıktı. Düşünce ve ifade özgürlüğü, kötü muamele ve işkence, inanç özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü gibi konular öne çıktı. Tabii ki bu konularda sorunların büyük olması insan hakları savunucularını öncelikli olarak bu alanlara yöneltti. Kişisel haklar önündeki engellerin kaldırılması yönünde sürekli mücadele verildi. Bu açıdan bu alanlardaki tüm sorunlar DİSK’in de gündeminde oldu ve olmaya da devam ediyor.

DİSK bir şey daha biliyor ve söylüyor; insan hak ve özgürlükleri sadece kişisel haklar değildir, bunun kolektif ve sosyal boyutu da vardır. İşte ekonomik ve sosyal olarak adlandırılan ikinci kuşak insan hakları da DİSK’in gündeminde. Esasen kişisel haklar ile sosyal haklar birbirinden ayrılmaz bir parçadır. Ekonomik ve sosyal haklar, eğitimden sağlığa,

sosyal güvenlikten, barınmaya, örgütlenme hakkından toplu sözleşmeye ve beslenme hakkına kadar insanca yaşam için gerekli olan tüm hakları ve sosyal düzenlemeleri anlıyoruz. Bu düzeyde insan haklarının gelişkin olmadığı bir toplumda kişisel haklarda yeterince gelişmiyor. Bu düzenlemeler yapılırsa bile uygulamada sorunlar devam ediyor. Tıpkı bizim ülkemizde olduğu gibi. Bizim inancımız şudur, sosyal haklar ne kadar gelişir ve kalıcılışırsa kişisel haklar alanındaki sorunlarda o kadar azalır.

Örnek vermek gerekirse eğitim ve sağlığı eşit ve yeterli düzeyde tüm yurttaşlara sağlarsanız Kürt sorununu da bu kadar ağır tartışmazsınız. İstihdamı yaygınlaştırılır ve insanca yaşam düzeyini herkese sağlarsanız laiklik, irtica gerilimini hafifletirsiniz.

Buradaki kilit konu örgütlemedir. Toplumun her kesimi, kendisini özgürce örgütleyebilmeli ve ifade edebilmelidir. Toplumun çoğunluğunu oluşturan çalışanların, sendikal örgütlenme hakkını özgürce kullanmaları sağlanmadıkça örgütlü toplum yaratılamaz. Böyle bir toplumda sosyal haklar gelişemez, demokrasi gelişemez. Bu açıdan Avrupa Birliği müzakere sürecini sosyal hakların öne çıkacağı bir süreç olarak değerlendireceğiz. Bütün gücümüzle ve kendi taleplerimizle müzakere masasında yerimizi alacağız. AB'nin kendiliğinden sosyal sorunları çözeceği hayaline kapılmadan bu sürecinin tüm imkanlarını kullanacağız.

Değerli arkadaşlarım;

Özellikle insan hakları çerçevesinde bizim öne çıkarttığımız ve gördüğümüz bir çok sorunun anahtarı işte burada. Temel konu yaşamın her alanında karşılaştığımız insan hakları ihlallerinin bu nokta da ne kadar önemli olduğunu bu eğitim projesi süresinde gördük.

Halen örgütlenme özgürlüğünün önünde hangi engellerin olduğu, örgütlenme özgürlüğü hakkının kullanımından doğan hangi sorunları yaşadığımızı

elbette biz biliyoruz. Bizim bilmemiz tek başına bu sorunu çözmiyor. Bu sorunun muhatapları olan tüm çalışan kesimlerle bunu paylaştığımızda, bu konuda bilgi sahibi olduklarında bir anlam kazanıyor. Halen bizim ülkemizde bu anlamda bir çok engelin olduğunu ve bu engellerin en önemli yanında sendikal hak ve özgürlükler olduğunu her vesile ile ifade ettik. Çünkü ülkede halen 12 Eylül hukuku, geçerli, sendikal yasalar açısından değişmeyen, halen yürürlükte olan generallerce çıkartılan bir yasa var ve bu yasaya dayalı sendikal mücadele planında yerimizi alıyoruz.

Hiçbir Avrupa ülkesinde eşi olmayan yüzde on barajı var, hiçbir Avrupa ülkesinde olmayan noter şartı var, bu hakkın kullanımıyla başlayan süreçte yaşama hakkı kadar kutsal olan çalışma hakkının elinden alınması var. Bütün bunların bir bütünü biz sendikal alandaki bir ilişki olarak göremeyiz. Burada da ciddi anlamda insanın en doğal hakkını kullanma konusundaki özgürlüğünün ne kadar zedelediğini bu proje içerisinde de birbirimizle paylaştık.

Kadın hakları, genç işçilerimizle ilgili hak ve özgürlükler, kötü muamele, işyerlerinde yaşanan sorunlar, işyerindeki davranış ilişkileri de dahil bu ihlallerle ilgili ciddi anlamda sorunlar yaşadığımızı, ülkemiz açısından bu sorunlara ilişkinde ciddi bir gündem maddesi yaratılması gerektiğini buradan ifade etmek istiyorum.

Hep şu tartışıldı AB sürecinde, şu son süreçte de bunu gördük. Kıbrıs sorunu, Ermeni sorun, benzeri hak ve özgürlükler sorunları, dini azınlıklar ve sorunları hep gündeme geldi. Asıl gündeme gelmesi gereken sosyal boyut gözardı edildi. Sosyal boyut masaya yeterince yatırılmadı; ne Avrupalı ne de Türkiyeli bunu masaya getirmedi. Getirilen cılız yaklaşımlar da bunun tam anlamıyla gündeme oturmasına imkan vermedi. Bütün Avrupalı parlamenterlerle, sendikacılarla yaptığımız görüşmelerimizde bu sorunu en çok biz gündeme taşıdık.

Bizim tanımlarımıza göre iki Avrupa var, birisi kapitalizmin ürettiği, liberal politikaların yürüdüğü bir Avrupa, diğeri ise bizim açımızdan da büyük bedeller ödeyerek elde edilen sosyal Avrupa, emeğin Avrupası. Emeğin Avrupasına ilişkin kazanımlar, Avrupa'da da ciddi darbeler görüyor. Kazanılmış haklara yönelik o sosyal Avrupa'da da sorunlar var, bizim mücadelemiz yalnız ülkemizdeki mücadele ile sınırlı değil. Uluslararası alanda emeğin kürsel mücadelesini eğer ortaya koyamazsak, birlikte dayanışma içinde olamazsak bu sorunları aşamayız. DİSK'in varış noktası da işte bu noktadadır. Biz sosyal bir Avrupa'nın, sosyal bir Türkiye'nin, emeğin Türkiyesinin yaratılması mücadelesinde, emeğin Avrupasının yaratılması mücadelesinde aktif rol alma durumu ile karşı karşıyayız. Bu anlamda hepimize sorumluluklar düşüyor.

Değerli arkadaşlar;

Bir tek cümleyi, DİSK Genel Başkanı olarak burada sizinle paylaşmak istiyorum. Bu eğitimler çok önemli, buraya herkes büyük bir özveri ve ciddiyetle katkı verdiler. Bunu başlangıçta da söyledim. Ama bu yetmez burada aldığımız eğitimleri burada gördüğümüz eksiklikleri işyerlerinde yeterince tartışamazsak, mahallemizde tartışamazsak, Türkiye'ye yaygınlaştıramazsak yine biz bize kalırız. Bu nedenle yürütülen bu projenin tüm Türkiye'ye sunulması adına hepimize sorumluluklar düşüyor.

Biz bu projeyi böyle değerlendirmek istiyoruz ve bu projede gerek Avrupa Birliği'nin temsilcilerinin bu konuda bizimle kurduğu diyaloga, sundukları katkıya, dayanışmaya, gerekse Türkiye'de bu konuda araştırma yapan arkadaşlarımızın verdikleri doğru bilgilere, verilere ve emeği geçen DİSK'teki uzman arkadaşlarımıza, hocalarımıza herkese bu vesileyle teşekkür ediyorum bu eğitimin geleceğimizi aydınlatması dileğiyle hepinize sevgiler saygılar sunuyorum.

Tonguç ÇOBAN (Oturum Başkanı);

Sayın Genel Başkana teşekkür ediyoruz ve sayın Ela Yazıcı İnan'ı davet ediyoruz.

Kendisi Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Kurumsal Yapılanma ve Sivil Toplum Bölüm Başkanı

Ela Yazıcı İNAN (Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Kurumsal Yapılanma ve Sivil Toplum Bölüm Başkanı);

Değerli katılımcılar, AB desteğiyle DİSK tarafından son iki yıldır yürütülen herkes için bütün insan hakları projesinin nihai konferansında, Avrupa Komisyonu Türkiye delegasyonu adına bulunmaktan mutluluk duyuyorum. AB ile müzakerelere başlama tarihi alındığı, özellikle sivil toplum ve çalışanlarının temsilcilerinin insan hak ve özgürlüklerinin güçlendirilmesi doğrultusunda yapılan bu çalışmalar özel bir önem kazanıyor.

Temel hak ve özgürlükler konusunda bilinç düzeyi gelişmiş bir çalışanlar topluluğunun ve onların örgütlenmelerinin AB'nin sosyal politikalarının üstlenilmesi ve uygulanması konusunda yaratacağı katkıyı vurgulamak isterim.

Avrupa Komisyonu'nun 2004 ilerleme raporunda insan hakları ve temel özgürlükler konusunda son iki yıldır gerçekleştirilen reformlar memnuniyetle karşılanmakla birlikte bazı alanlarda hala sıkıntıların yaşandığı belirtilmekte, bu alanların biri de sendikalar ve çalışanların hak ve özgürlükleri.

2004 ilerleme raporunda sendikalar açısından örgürlenme hakkı ve grev hakkını da içerecek biçimde toplu sözleşme hakkını uluslararası standartların gerisinde kaldığına ilişkin bir saptama yapılıyor. Buna ek olarak Türkiye henüz Avrupa Sosyal Şartı'nın örgütlenme hakkını düzenleyen 5. maddesini ve grev hakkını da içeren toplu sözleşme hakkını düzenleyen 6. maddesini kabul etmemiştir.

Özellikle kamu çalışanları sendikası yasası ve

bazı çalışan gruplar için örgütlenme hakkı kısıtlanmakta ve grev ve toplu sözleşme hakkını kapsamamaktadır. Başka bir saptama ise Türkiye'de sosyal diyalogu güçlendirme ve sosyal ortaklık kültürünü geliştirme gerekliliği üzerinedir. Amsterdam Antlaşması sosyal taraflara topluluğun sosyal politikası oluşturulması ve uygulanmasında bir rol verir. Bu rolü oynayabilmek için sosyal hakların bütünlüğü hayata geçirilmesi gerekir. Bu nedenle Avrupa Komisyonu 2004 ilerleme raporunda sendikal örgütlenmenin önündeki tüm kısıtlayıcı tedbirlerin ortadan kaldırılmasının gerekliliğinin altını çizmiştir.

AB hükümet ve devlet başkanları konseyinin 17 Aralık 2004 tarihinde aldığı karar uyarınca 3 Ekim 2005 tarihinde başlayacak olan müzakere sürecinde ele alınacak başlıklardan birisi de istihdam ve sosyal politika olacaktır. Sağlık ve güvenlik, iş kanunu, kadın erkek eşitliğine ilişkin mevzuatın yanı sıra ele alınacak müzakere konularının içinde sosyal diyalog ve sosyal koruma gibi alanlar da var. Müzakere sürecinin bu başlığı sendikal alanı da doğrudan ilgilendirmekte. Sendikaların bu süreçte etkin bir şekilde yer alabilmesi için herşeyden önce ulusal ve AB düzeyinde sorumluluklarını yerine getirmelerini olanaklı kılacak hak ve özgürlüklere sahip olmak gerekiyor. Bu nedenlerle DİSK'in 1 Haziran 2002 tarihinden bu yana yürütmekte olduğu ve bu konferansla sonuçlandığı herkes için bütün insan hakları projesi, Avrupa Komisyonu tarafından da dikkatle izlendi.

Proje çerçevesinde gerçekleştirilen eğitim programlarının kadın çalışanları da teşvik edilerek katılınması bizce projenin en önemli faydalarından birini yaratmıştır. Bugün burada açıklanacak olan hak ihlalleri çalışması bu bağlamda yapılacak olanlara yol göstermesi açısından çok önemli bir faaliyettir. Bu çalışmalar Türkiye'de hukukun üstünlüğünün sağlanması ve sürdürülmesi, insan hak ve özgürlüklerine saygının geliştirilmesi yolunda katkı sağlayacaktır.

Demokrasi ve insan hakları Avrupa çerçevesinde desteklenen ve DİSK üyelerinin temel hak ve özgürlükleri konusunda bilincini ve duyarlılığını geliştirmeyi hedeflemiş olan bu projenin Türkiye'de ekonomik ve sosyal haklar konusunda ihtiyaç duyulan katılımcı tartışma ortamını ve dolayısıyla bu alandaki gelişmelere katkıda bulunacağına inanıyoruz. Bu çerçevede projenin uygulanmasında yer alan tüm DİSK yöneticilerini ve çalışanlarını içtenlikle kutluyorum.

Tonguç ÇOBAN (Oturum Başkanı);

Çok teşekkür ederiz, bu projenin genel bir değerlendirmesini, yani faaliyetler hakkında bilgi vermek üzere DİSK Genel Sekreteri Musa Çam'ı davet ediyorum.

PROJE ÇALIŞMALARI

Musa ÇAM (DİSK Genel Sekreteri, Proje Genel Sorumlusu);

Sayın başkan, sevgili mücadele arkadaşlarım, basınımızın değerli temsilcileri;

1 Haziran 2002'de başlayan herkes için bütün insan hakları projemizi birazdan burada gösterecek olduğumuz araştırma sonuçları ve öğleden sonra yapılacak olan konferansla sonlandırıyoruz.

Ama Konfederasyonumuzun insan hakları ile ilgili mücadelesi, çalışması bu konuda ki araştırmaları bundan sonraki süreçte de aynı duyarlılık ve ilgi ile artarak devam edecektir.

Projemizin hedefi işçiler ve sendika üyeleri arasında genel olarak insan hakları bilincinin artırılması. İnsan hakları ihlallerini önleyebilecek bir

ortam yaratmada temel bir adım olarak sendikaların ve işçilerin davranışlarının değiştirilmesi, iş yerlerinde insan ve sendikal hak ihlallerinin azaltılması buna bağlı olarak, 3000 işçiyi eğitmek üzere eğitimcilerin yetiştirilmesidir.

Eğitimcilerin eğitimi için 300 kişi tespit edilmiştir. Bunlar sendikaların merkez ve şube yöneticileri, işyeri temsilcileri ve aktif üyeler arasından seçilmiştir. Eğitimler toplam 2'şer günlük 3 seminer şeklinde ve 6 bölgeyi kapsamıştır.

Bu bölgeler: 1. Bölge; İstanbul-Anadolu yakası, Gebze, 2. Bölge; İstanbul-Avrupa yakası, Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli, 3. Bölge; Ankara, Samsun, Kayseri, Niğde ve Eskişehir, 4. Bölge; Kocaeli, Bursa ve Adapazarı, 5. Bölge; İzmir, Manisa, Balıkesir, Denizli, Aydın ve Muğla, 6. Bölge; Adana, Gaziantep, Mersin, Antakya'dır.

Seminer programının ilk aşaması A Grubu eğitimler 2003 yılı Mart- Temmuz aylarında bu 6 bölgeden katılan 255 kursiyerin katılımıyla tamamlanmıştır. Eğitimlerde kullanılmak üzere seminer notları kitabı yayımlanmış ve dağıtımı yapılmıştır.

Seminer programının ikinci aşaması B Grubu eğitimler 245 kursiyerimiz katılımıyla yapılmış ve eğitimler Ağustos- Eylül 2004'de tamamlanmıştır. Eğitim notları kitapçığı çıkarılarak dağıtımı yapılmıştır. Bu eğitimler Burhaniye Ören'de bulunan Abdullah Baştürk eğitim ve dinlenme tesislerinde gerçekleştirilmiştir.

C Grubu seminer programı temel insan hakları bilinci eğitimi ve insan hakları ihlalleri raporlama ve iletmeyi kapsamıştır. Buna 252 kursiyerin katılmış ve Nisan 2004 tarihinde Ören' de gerçekleştirilmiştir. Eğitim notları çıkartılarak dağıtılmıştır.

Kadın eğitimleri; kursiyerler arasında kadın üyelerimizin az sayıda olması üzerine sadece 100 kadın üyemizin katılacağı eğitimlerin yapılması uygun görülmüştür. Bu eğitimler 3'er günlük olarak

2 defa yapılmıştır. 102 kadın üyemizin katılımıyla 16-18 Aralık 2003 tarihinde 99 kadın üyemizin katılımıyla 12-14 Nisan 2004 tarihinde Ören'de gerçekleştirilmiştir. .

Eğitimci eğitimleri; A seminerleri için 255 kişi, B seminerleri için 245, C seminerleri için 252 kişi kadın eğitimleri için 102 kişi C kadın eğitimleri için 99 kişi katılmışlardır.

C eğitimlerinde 4 internet cafe de temel bilgisayar ve internet eğitimi verilmiştir. Kursiyerlerin üye eğitiminde kullanacakları üye eğitim kitapları ayrıca dağıtılmıştır.

Hak ihlallerini izleme; Kursiyerlere bu konuda grup çalışması yaptırılarak hak ihlallerini izleme konusunda eğitimler verilmiştir. Ayrıca oluşturulan hak izleme bildiri formları kendilerine dağıtılmıştır.

Web sitesini kullanım, bilgi girme ve hazır form örnekleri dağıtılmıştır. Burada görünen hak izleme formu Manisa'ya bağlı Salihli Belediyesi'nden ve bir işçi arkadaşımız yaşadığı olayları raporlamış.

Arkadaşımız Salihli Belediyesi'nde işçi olarak çalışıyor. Oradaki çavuş politik baskılardan dolayı arkadaşımızın iş yerini değiştiriyor. Ve baskı yaparak istifa ettirmeye çalışıyor. Özellikle 3 Kasım 2002 seçimleri ve 18 Mart yerel seçimlerinden sonra bununla ilgili işyerlerinde müthiş bildirimler var.

Web sitesi ; Bu çalışmaları izlemek üzere oluşturulmuş ve alanlarda yapılan çalışmalar buraya aktarılmış, izleme formları eklenerek buraya gelen bilgilerin sınıflandırılması ve raporlar halinde açıklanması planlanmıştır. Ayrıca hak izleme merkezi oluşturuldu. Bu kez de işçilerin iş yerlerinde ve dışarda karşılaştıkları insan hakları ihlallerine ilişkin bilginin toplanması sınıflandırılması ve yayımlanması için çalışılacaktır. Biginin toplanması eğitime katılan üyelerce yapılacaktır. Her eğitimci 10 işçiyi organize edecek eğiterek onlar kanalıyla bilgi toplayacak, izleme ağı oluşturulacak,

toplanacak bilgiler DİSK genel merkezi izleme komitesine aktarılacak.

Bu proje kapsamında eğitimci eğitimleri tamamlandı. Mayıs 2004 tarihinde 1. konferans toplandı bu konferansa 175 eğitimci, 30 basın yayın mensubu, 35 yönetici davet edildi. Konferansın ardından projenin yeni bir süreci olarak üye eğitimleri başlatıldı. Bu eğitimlerde kullanılmak üzere üye eğitim kitapları hazırlanarak dağıtıldı.

Eğitimcilerden 10'ar kişilik kendi eğitim gruplarını bu konuda bilgilendirilmeleri istendi. Web sitesine istenilen oranda bilgi akışı sağlanamadığı görülerek bu durumu nasıl aşacağımız bir toplantı ile tartışıldı. Bu değerlendirme toplantısında proje koordinasyon komitesi, proje eğitimleri proje danışmanlarının katıldığı 2 günlük bir değerlendirme toplantısı yapıldı.

Bu konuda da iki önemli karar alındı üye eğitimlerinde proje komisyonu ve proje eğitimcilerinin katılarak bilgilendirilmenin tekrar edilmesi öne çıkan eğitimcilerden bir grubun yeniden eğitime alınması, onay alındıktan sonra bu uygulamalara geçildi. Ören'de eğitici eğitimi olarak 2 günlük seminer düzenlendi.

Üye eğitimleri başladı, yaklaşık 4.000 üyemiz bu eğitimlerden geçti. İstanbul Avrupa yakasında Birleşik Metal-İş, Genel-İş, Lastik-İş, Tekstil üyeleri. Lüleburgaz, Tekirdağ, Keşan, Havza, Kırklareli, Çerkezköy, Saray, Çorlu, Edirne bölgesinde Birleşik Metal-İş, Genel-İş, Lastik-İş, Tekstil üyelerinin katıldığı, Çanakkale, Burhaniye, Balıkesir bölgelerinin sadece Genel-İş üyelerinin katıldığı, Bursa, Eskişehir, Mudanya bölgesinde Birleşik Metal-İş, Genel-İş, Oleyis, Tekstil üyelerinin katıldığı, İstanbul Anadolu yakasında ise Birleşik Metal-İş, Lastik-İş, Tümkâ-İş üyelerinin katıldığı, Gebze, Kocaeli, Adapazarı bölgesinde Birleşik Metal-İş, Genel-İş, Lastik-İş ve Tekstil üyelerinin katıldığı, Ankara, Niğde bölgesinde

Birleşik Metal-İş, Genel-İş ve Oleyis üyelerinin katıldığı, Mersin, Adana, Tarsus bölgesinde Birleşik Metal-İş, Genel-İş, Tekstil üyelerinin katıldığı, Gaziantep'de Genel-İş, Oleyis ve Tekstil üyelerinin katıldığı, Antalya, Burdur bölgesinde Genel-İş, Oleyis, Emekli-Sen üyelerinin katıldığı, Aydın, Söke, Uşak, İzmir, Manisa, Denizli Birleşik Metal-İş, Emekli-Sen, Lastik-İş, Sosyal-İş, Dev. Sağlık-İş, Genel-İş, Oleyis ve Tekstil işçilerinin katıldığı toplantılar gerçekleştirilmiştir.

Hak ihlal formları proje izleme komitesi tarafından tasnif edilmeye başlandı. Forumlar 3 kuşak ihlalleri olarak basılarak açıklandı.

Araştırma; üye eğitimlerinin tamamlanmasının ardında daha önce sözleşme imzalanan Makro araştırma şirketi tarafından bu eğitimden geçenlerle araştırma çalışmalarına başlandı. Bu araştırmaların sonuçları bugün burada açıklanacaktır.

Bugün burada projemizin genel değerlendirme konferansını topluyoruz. Bu konferansın ve araştırmaların sonuçları ayrıca kitap olarak yayınlanacaktır.

Projeden hedeflenen ve kazanılan sonuçlar: DİSK üyeleri arasında, insan hakları konusunda geniş bir çalışma yürütülmüştür. İnsan hakları ihlallerine karşı duyarlı bir kadro oluşturulmuştur. Değişik iş kollarından, değişik bölgelerden arkadaşlarımız birlikte bir faaliyet yürüterek kaynaşma sağlanmıştır. Üyelerimizin sendikal alanda verdiği mücadeleyle insan hakları konusundaki mücadelenin birebir ilişkisi konusunda bilinçlenmişlerdir. DİSK üyeleri ve insan hakları örgütleri arasında yakın bağlar kurulmuştur. Konfederasyonumuzun yapmış olduğu ve 28 ay süren bu projenin bir sürecini sizlerle paylaştım.

Birazdan bu sürecin sonunda yapılan araştırmayı insan hakları konusundaki iki bilim insanının konuşmasını izleyeceğiz. Büyük elçiliği temsilen

katılan diğer tüm üye ve arkadaşlarımıza teşekkür ediyor saygılar sunuyoruz.

Tonguç ÇOBAN (Oturum Başkanı);

Faaliyet raporu hakkında yeterince açık bir bilgilendirme oldu. Bu eğitimlerden önce bir araştırma yaparak bu eğitim programını planlamış ve bunun üzerine bu projenin devamını kurmuştu.

Bu eğitimlerden yapılan faaliyetlerden sonra projede öngörüldüğü biçimiyle yeni bir araştırma daha yaptırıldı yani bu proje ne oldu ne işe yaradı üyelerimiz eğitimcilerimiz arasında bu bağımsız bir araştırma kuruluşu olan Makro şirketi tarafından yapıldı. İsterseniz onu izleyelim böylece projenin genel sonuçları açısından daha aydınlatıcı bilgi edinmiş oluruz.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Murat KOCAMAN (Makro Araştırma ve Tanıtım);

Bütün bu eğitim çalışmaları başlamadan önce hem işçilerin hem de eğitimci adayların seviyelerini ölçmek üzere birer araştırma yaptık. Eğitimlerden sonra da ilk önce eğitimci adayları ile bir araştırma yaptık. Şuanda son aşamadayız, işçilerle yaptığımız araştırmaya geldik.

Amacımız neydi, eğitimcilerin çalışmalarının etkilerinin ölçülmesiydi bu araştırmaların. Bundan sonra bu eğitimlerin işçilere dönük yansımaları nasıl oldu.

Proje şöyle gelişti ilk önce bir soru formu hazırladık. Bu soru formunda kıyaslama yapabilmek için ilk yaptığımız soru formuna sadık kaldık, özellikle insan hakları konusunda. Görüşmelerin yapılacağı bölgeler belirlenirken yine eğitimcilerin geldiği yerlerden bölgeleri seçtik. DİSK tarafından bu bölgelerde yapacağımız araştırma ile ilgili bilgi aktarıldı. Biz anketörlerimizi eğittik ve sahaya gönderdik.

Biraz önce bahsedilen altı bölgede saha çalışmasını yaptık. Anketlerin kontrolü, kodlama ve girişten sonra analizlerini tamamladık ve şuanda raporu sunuyoruz. Altı bölgede yapıldı bu araştırma; İstanbul Anadolu yakası, İstanbul Avrupa yakası, Kocaeli, Sakarya, İzmir ve Adana bölgelerinde. Bu bölgelerdeki dağılım ilk yaptığımız araştırmaya sadık kalacak şekilde tasarlandı.

Cinsiyet dağılımı şu şekilde; yüzde 18,7'si kadın yüzde 81,3'ü erkek. Burada ilk yaptığımız araştırmaya sadık kalmadık. Çünkü ilk yaptığımız araştırmada kadınların oranı çok düşüktü. Kadınların lehine biraz daha fazla kadın işçi ile görüştük. Zaten ilk eğitimde de bu türden birşey yapılmıştı. Kadın eğitimcilerle ek bir çalışma yapılmıştı.

Yaş dağılımı da şöyle; yüzde 28,4'ü 30 ve daha küçük yaş, yüzde 22,9'u 31-35 yaşları arasında, yüzde 22'si 36-40 yaşları arası, yüzde 26,6'sı 41 ve daha büyük yaşlarda, ortalama yaş 35,6. Bu da ilk yaptığımız araştırmaya yakın bir ortalama. Bunu da şunun için söylüyorum, kıyaslama yaparken ilk çalışma yaptığımız gruba benzer bir grupla yaptık ki kıyaslamamızın tabanı anlamlı olsun.

Eğitim durumu dağılımları, yüzde 7,1 üniversite mezunu, lise yüzde 40,1, ilköğretim yüzde 52,9. Burada ufak bir sapma var; üniversite mezunlarının oranı bu araştırmada biraz daha yüksek.

Yüzde 83,2'si evli, yüzde 15,9 bekar, yüzde 0,9 dul veya boşanmış, yüzde 60,5'i apartman dairesinde oturuyor, %31,5'i müstakil evde, % 8'i ise gecekonduda oturduğunu belirtmiş.

Oturdukları evin, % 62,8'i kendi evleri, % 6,1 kiracı, %1,1'i de lojmanda oturuyor. Hanede yaşayan kişi sayısının dağılımı da hem Türkiye nüfusuna yakın bir dağılım hemde bir önceki araştırma ile birebir bir dağılım. Ortalaması 4 dört kişi, Kaç yıldır çalıştıklarını sorduk, ortalama çalışma süresi 14,7 yıl, 1-5 yıldır çalışanlar yüzde 12,9, 6-10 yıl arası

%21,6, 11,15 yıl arası %27,7, 16-20 arası %18,9 21-25 arası %9,9 26 yıldan çok çalışanların oranı % 9. Bir önceki araştırmada ortalama 15 yıldır. Kaç yıldır sendikalı, ortalama 9,3 yıldır. 1-5 yıl arası sendikalı olanların %32,4, 6-10 yıl arası %30,9, 11-15 yıl arası %21,1, 16-21 arası %11, 21-25 arası %3,7, 26 yıldan fazla %0,9.

Hanede çalışan sayısı 1,4 kişi ortalama. İlk yaptığımız araştırmada 1,2-1,3 arası bir ortalama vardı. İnsan hakları ile ilgili bölüme geldiğimizde iki grup soru sorduk, birinci gruptaki sorular, uyarısız hatırlama sorularıydı. Soruları sormadan önce görüştüğümüz işçilere hiçbir hatırlatma ve uyarıda bulunmadık. Kendi akıllarına gelen biçimiyle not ettik. İlk sorumuz, insan hakları dendiğinde aklınıza hangi haklar geliyordu.

Net olarak tabloda da görüldüğü gibi ilk araştırma %25,7'lik bir grup temel hak ve hürriyetler gibi yuvarlak bir tabir kullanmışlardı. İkinci araştırmamızda artık hakların isimleriyle birlikte sayıldığını görüyoruz. Yüzde 44'lük bir bölüm yaşama hakkı, %20,8 çalışma ve işçi hakları, %18,7 eğitim hakkı, %14,7 özgürlük, % 8,6 kişisel haklar, bir önceki araştırmada bu hakları sayanların oranı çok düşüktü.

Bu soruda ilginç olan bir şey daha var, ilk yaptığımız araştırmada %17'lik kısım bu soruya cevap vermemişti. Bu oran %5,8'e kadar geriledi.

İkinci sorumuz insan hakları arasında gördüğünüz en önemli haklar hangileri. Mavi oranlar ilk araştırmamız, kırmızı ikinci araştırmada gelen oranlar. İlk yaptığımız araştırmada düşünce özgürlüğü, eşitlik, özgürlük ilk üç sırayı oluşturmuştu.

Bunlar daha soyut kavramlar görüldüğü gibi, bu araştırmada ise öne eğitim, sağlık hakkı gibi somut haklar çıktı, bununla birlikte yine diğer hakları sayanların oranı da oldukça yüksek.

Dünyada insan haklarına en çok değer verilen

ülke hangisi diye sormuştuk, İlk araştırmamızda %16,9'la Amerika birinci sıradaydı, İkinci araştırmada %19,9 İsviçre birinci sırada, %13,5 ile İsveç, %11,3 ile Amerika izliyor. Amerika üçüncü sıraya düştü, bu soruda da cevap vermeyenlerin oranında ciddi bir gerileme var. Bu da doğal olarak oranlara yansıyor, yüzde 17 iken cevap vermeyenlerin oranı yüzde 4'e kadar geriledi.

En az değer verilen ülke sıralamasında yine ilginç bir veri ile karşılaştık. İlk yaptığımız araştırmada yarısı Türkiye'yi söylemişti, Türkiye'nin oranı %28,7 kadar geriledi. İkinci sırada %11,9'la Irak geliyor, 3.sırada %10,9 Afrika ülkeleri, 4. sırada %9,8 İran, 5. sırada %8,3 ile Amerika geliyor. Cevap vermeyenlerin oranında ciddi bir düşüş var, bu da cevaplara yansıyor.

Türkiye' de en çok hangi tür insan hakları ihlalleri yapılıyordu. Sayılan haklar aynı ama oranlar oldukça yükselmiş durumda, düşünce özgürlüğü, %23,5 ile ilk sırada, eğitim %15 ile ikinci sırada, çalışma işçi haklarında ihlaller %14,7 ile 3. sırada, sağlıkta yapılan ihlaller %11,9 ile 4. sırada, bunları sendikal haklarda yapılan ihlaller %9,2 ile izliyor.

Bir önceki araştırmada her türlü hak ihlali yapılıyor diyenlerin oranı yüzde 17,3'tü, bu oran %9,2'ye gerilemiş, cevap vermeyenlerin oranı %7,6'dan %7,3'e geriledi. Bu uyarısız hatırlatma sorularında cevap vermeme durumu tamamen hiçbir uyarıda bulunmamamızın nedeniydi. Cevap vermeyenlerdeki azalma eğitimlerin başarısını gösteren bir özellik. Özellikle dedim çünkü artık net olarak isimleriyle sayabiliyorlardı hak ihlallerini.

Türkiye'deki insan hakları ihlalleri kimler yapıyor diye sorduk, ilk araştırmada en çok oran %21,2 ile politikacıları. Şuanda %25,2 ile devlet, ikinci sırada %13,5 ile işverenler, %12,8 ile politikacılar 3. sırada geliyor. İşverenlerin hak ihlali yaptığına dair ciddi bir artış var, yine cevap vermeyenlerin oranındaki azalmayı görüyo-ruz.

Bu bölümde de uyarılı olarak yani hakların isimlerini doğrudan sayarak sorduk soruları. Buradaki oranlar beklendiği gibi daha yüksek.

Çocuk hakları insan hakları arasında yer alır mı? Bu ilk sorumuzdu, evet diyenlerin oranı %90,2. İlk araştırmada %85,6 idi, bu pozitif bir yükseliş.

Türkiye'de herkes dinini özgürce yaşayabiliyor mu diye sorduk. Evet diyenler yüzde 39,7. Bir önceki araştırmada %39,9 idi, bu negatif dene-bilecek bir değişiklik aşağı yukarı aynı kalmış bu sonuç.

Türkiye'de yaşayan bütün insanlar yasalar önünde eşit diye mi sormuştuk. Evet diyenler, %13,1 bir önceki araştırmada %16,6 idi.

Türkiye'de çocuklara kötü muamele ediliyor mu? Hemen hemen aynı kaldı cevaplar. Bir önceki araştırmada %86,8 iken bu araştırmada %86,5 oranında.

Kadınlara kötü muamele ediliyor mu? %89,3 evet dedi bir önceki araştırma yüzde 87 idi. Küçük oranda bir yükselme var.

Yaşlılara kötü muamele ediliyor mu? Yüzde 79,5 evet, bir öncekinde %79,9'du aşağı yukarı aynı kalmış.

İdam cezasının kaldırılmasını onaylıyor musunuz? Yüzde 66,7'si evet dedi, ilk araştırmada %64,8'di bu oran.

Herkes ana dilinde yayın yapmalı mı? Yüzde 68,5'i evet dedi, ilk araştırmada yüzde 70,6 idi.

Herhangi birinin düşüncelerinden dolayı ceza almasını onaylıyormusunuz diye sorduk. Evet %2,8, ilk araştırmada %5,3'dü. Bu gerileme pozitif bir gerileme, aşağı yukarı yarı yarıya azalmış.

Anne çocuğunu dövebilir mi? Evet diyenler %23,9 ilk araştırmada %37,9 idi. Bu ciddi bir pozitif gelişme.

Baba çocuğunu dövebilir mi? Evet diyenler %22,3 % 37,9'dan gerilemiş ciddi bir pozitif ge-

rileme.

Öğretmen öğrencisini dövebilir mi? %21,6 dan %10,4'e gerilemiş.

Türkiye' de kadın erkek ayrımı yapılıyor mu? %86,2'si evet dedi, bu oran ilk araştırmada %85,1 idi.

Türkiye'de kız ve erkek çocuklarına farklı davranılıyor mu? Evet diyenler, %85,9 %79,7 ilk araştırmada söylenen. Burada biraz yükselme var.

Türkiye'de işe alımlarda işte yükseltmelerde ayrımcılık yapılıyor mu? %94,8'i evet dedi, ilk araştırmada %94,4'tü zaten çok yüksek bir orandı.

Türkiye'de insan hakları ile ilgilenen bir bakanlık var mı? Yüzde 36,9'u evet dedi, ilk araştırmada %26,5 di.

Türkiye'de insan haklarını önlemenin en iyi yolu nedir diye sorduk. Eğitim ilk araştırmada %24,8 iken %37,3'e yükseldi, yasaların değişmesi %12,6 iken, %11,9'a geriledi, eşitlik ve adalet %9,7'den %9,1'e geriledi, demokrasi %8,7'den %9,5'e yükseldi. Cevap vermeyenlerin oranında ciddi bir azalma var, %17,9'dan %5,5'e geriledi.

Burada oranların toplamı yüzde yüz yapmıyor, çünkü bunların dışında verilen bir çok cevap var, aynı anda birden çok cevap verdi denekler. Biz öne çıkan seçenekleri aldık. Ayrıntıları raporumuzda var.

Türkiye insan hakları konusunda en çok hangi kurum yada ülke tarafından eleştiriliyor?

İlk araştırmamızda AB %24,8 ile birinci sıradaydı şimdi ise %80,1'e yükseldi bu oran. BM diyenler %12,6'dan %7,3'e geriledi. Bir önceki araştırmada Almanya ve Fransa sayılmıştı, bu araştırmada sayılmadı.

Temel insan hakları ile ilgili bir konuda hak ihlal edildiğinde ne yaparsınız? Yasal yollara başvururum diyenler %61,2 daha önce %45'di. Hakkımı ararım

diyenler %12,4'den %8'e düşmüş. Mücadele ederim diyenler %8,5'den %3,7'ye, birşey yapmam diyenler %13,1'den %5,8'e düşmüş.

Kendisine karşı insan hakları suçu işlendi mi? Evet diyenler %45'e çıktı, %35,6'dan. Pozitif bir yükselme. Bunun amacı şuydu bu ihlallerin sayılması, ihlallerin fark edilmesi idi. Yani daha önce kendisine yapılan hak ihlalini, ihlal olarak görmediği şeyi artık ihlal olarak görmeye başlamış. İhlallerde bir artış yoktu ihlalleri algılama da bir artış var.

Şimdiye kadar kendisine insan hakları ile ilgili bilgi verildi mi? %11,5 iken, %48'e çıktı, aşağı yukarı dört katına çıktı. Büyük bir artış var.

İnsan hakları ile ilgili bildiklerinizi nerelerden öğrendiniz? Televizyon, gazete, kitap diyenlerin oranı aşağı yukarı birbirine yakın iken, sendikadan diyenlerin oranı iki katına çıktı %22,9'dan %52,2'ye çıkmış.

Türkiye'de insan hakları konusunda yeterli eğitim yapılıyor mu? Evet %1,5 iken %98,5'lik kesim bu konuda eğitim yapılmadığı görüşünde. İlk araştırmada bu oran %1,7 imiş.

İnsan hakları ile ilgili eğitim nerelerde verilmeli? Sıralama aşağı yukarı aynı %57,8 ile okul birinci sırada, televizyon %30'la ikinci, sendika %28,4 üçüncü, aile %21,1 ile dördüncü, işyeri %17,4'le beşinci, gazete %14,4'le altıncı sırada yer aldı.

Sendikada yapılacak eğitimler konusunda ilk önce öğrenmek istedikleriniz nelerdir? Burada sıralama ilk yaptığımız araştırma ile biraz değişmiş. İlk araştırmada %23,3 ile tüm haklar ile ilgili genel bilgilerdi, %31,2 ile işçi hakları birinci sırada. %19,6 ile kişisel haklar izliyor, %14,1'le tüm haklar ile ilgili genel bilgiler geliyor. Yükselme dikkat çekici. Öğrendikçe öğrenesi geliyor diye düşünüyorum, yani insan hakları ile ilgili bilgi almaya başladıktan sonra insanlar bi-rinci kuşak haklar, ikinci kuşak haklar, üçüncü kuşak haklar dediğimiz artıyor.

Türkiye'de çalışanlar açısından en önemli insan hakları nedir? %19,1 ile ücret yetersizliği birinci sıradaydı, bugün %17,1 ile örgütlenme birinci sırada. Ücret yetersizliği ikinci sıraya düştü. %8 ile işsizlik, %6,4 ile adam kayırma, %5,5 ile ücret farklılığı izliyor.

Son grup olarak da AB ile ilgili bir grup soru sorduk işçilere. Gördüğümüz kadarıyla en çok gerilemenin olduğu sorular bu grupta.

Türkiye'nin AB'ye girmesini istiyor musunuz? Evet diyenler yüzde 70 gibi bir oranda ilk araştırmada yüzde 79,8. Dokuz puanlık bir gerileme var.

Türkiye AB'ye girerse hangi konularda düzelme olur? Ekonomi %30,6 ile birinci sıradaydı, yine ekonomi birinci sırada ama %16,2'ye gerilemiş. Bu arada göze çarpan, hiçbir şey düzelmez diyenlerde. %11,8'den %22,6'ya çıkmış. Yaklaşık iki katına çıkmış.

Türkiye AB'ye girerse işçilerin çalışma şartlarında düzelme olur mu? % 53,2'si evet dedi, %71,4 ilk araştırma verilen cevap.

İnsan hakları konusu Türkiye'nin AB'ye girmesine bir engel mi? Evet diyenler %73,1 iken %66,1'e geriledi. Kabaca özetlemek gerekirse insan hakları konusunda bilgililenmede ciddi bir yükselme. Hakları isimleri ile saymada bir yükselme var.

HAK İHLALLERİ BİLDİRİMLERİ

Tonguç ÇOBAN (Oturum Başkanı);

Bu konu ile ilgili sizlerinde soruları olabilir. Bir ara verelim. Daha sonra hak ihlalleri ile ilgili raporlarla beraber bir değerlendirme de yapabiliriz.

Bu projenin esas hedeflerinden birisi de eğitimden geçen bizim eğitimci arkadaşlarımızın temel insan hakları bilicini üyelerimize yaygınlaştırması.

Tabii bu sadece bir eğitimle olacak bir iş değil, sürekli kılınması gerekiyor. Bunun nihai hedefi ise hak ihlallerinin düzenli olarak izlenmesi ve raporlanması.

Gayet iyi biliyorsunuz ki Türkiye'de insan hakları raporları çeşitli insan hakları örgütleri tarafından yayınlanıyor. İnsan hakları derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Mazlum Der gibi, çeşitli insan hakları örgütleri kendi insan hakları raporlarını yayınlıyorlar.

Başbakanlık İnsan Hakları Kurulu da, biliyorsunuz son dönemde çok da tartışıldı, İbrahim Kaboğlu hocamız bu konularla ilgili bize bilgi verecek. Bu tip raporlarda yayınlanıyor. Biz istiyoruz ki bu eğitimlerde vurguladığımız bireysel insan hakları ile sosyal insan haklarını, yani insan haklarını bir bütün olarak ele alan örgütümüzün üyelerimiz kendi durumları ile ilgili, çevrelerinde olan ihlallerle ilgili durumları raporlasınlar, biz bunlardan düzenli raporlar yayınlatalım ve Türkiye'de çalışanların insan haklarını düzenli olarak izleyelim. Bunu hem gerekli müdahalelerle çözmeye çalışalım. Bu bireysel müdahale olabilir, mahkeme yolu ile olabilir, hem de bu konudaki gerekli kanalları kullanarak yaygınlaştıralım, dağıtalım, teşhif edelim.

Bu projenin en iddialı kısımlarından biri buydu. Bu anlamda da belki şuan da tam mükemmelliye ulaşmamış kısmı da bu. Bu proje şuanda bitti. Biz buradan aldığımız bilgilerle bunu devam ettireceğiz. Dolayısıyla burada sunulacak hak ihlalleri raporları henüz bizim istediğimiz şekilde rapora dönüşmüş değil. Yani DİSK son üç ay, altı ay içerisinde üç yüz adet, beş yüz adet şöyle bir hak ihlali gibi istatistiki bir sonuca dönüşmüş bir rapora henüz ulaşamadık.

Bir başlangıç oluşturduk bu başlangıcı önümüzdeki süreçte devam ettireceğiz. Şöyle söyleyeyim biraz önce de sunuldu hak ihlallerini standart bir formula, herkesin doldurabileceği kendi yaşadığı veya yanındaki herhangi bir komşusunun,

işçisinin herhangi birinin yaşadığı hak ihlalinin basitçe yazabileceği form çerçevesinde bu hak ihlalleri izleniyor Burada gönderenin kimliği, yaşanan olayın tipi, yani bir kişisel hak ihlali midir, sosyal hak ihlali midir, 3. kuşak hak ihlali midir bunları eğitimlerden artık biliyorsunuz. Olayın tarihi, geçtiği yer, olayın kısaca anlatımı, ne oldu, kim kime ne yaptı, nasıl bir ihlalle karşılaştı, olayda zarar görenlerin statüleri, birey olarak isimleri, konumları, bir grup olarak bir ihlalle karşılaşıldıysa bunların niteliği, ihlalden sorumlu kişinin veya kurumun kimliği yani orada işveren olabilir, firma olabilir, polis olabilir, herhangi bir mercii olabilir bunun doğrudan tanımlaması, bilginin kaynağı, buna nereden ulaştınız, bizzat tanık olmak veya başkasının bir tanıklığıyla bu bilgiyi elde etmek duymak, veya basından öğrenmek veya herhangi bir kurumda ziyaret edilen bir kurumda, partide bunu duymak yani bu önemli bilginin kaynağı, bu olaya bu ihlale nasıl müdahale ettiniz veya etmeyi düşünüyorsunuz.

Bireysel olarak ne yaptınız mahkemeye mi başvurdunuz, sendikaya mı başvurdunuz, basına mı verdiniz, bu konuyu açıkladınız veya ne yapılması gerekiyor müdahale biçiminde bölgesel anlamda ne yapılması gerekiyor.

Mesela Trakya bölgesinde bir kentte yaşanan bir sorunsal orada ne yapılması gerekiyor sizce. Ülke çapında ulusal çapta yani Ankara, Konfederasyon ne yapmalı hemen bunun yazılması yani harekete geçirmek bu ihlal karşısında örgütü, şubelerini, genel merkezini veya konfederasyonu harekete geçirmek açısından beklenecek bir husus var böyle bir form var, aracılığıyla bu ihlaller izleniyor.

Şimdi burada 3 adet form var oradan izleyebilirsiniz. Tabii burada doğal olarak çalışanların hak ihlalleri, sendikal haklarla, örgütlenme haklarla, grev haklarla ilgili yoğunlaştığı için biz daha önce biraz daha bu 2821-22 yasalarının tartışıldığı dönemde Türkiye'de sendikalarımızın kurum olarak

karşılaştığı hak ihlallerini topladık. Biliyorsunuz Birleşik Metal-İş Sendikamız sağolsun bu konuda yardımcı oldu.

Biz bu proje kapsamında bunu daha önce ICFTU'ya, ETUC'a diğer kanallara ilettik, örneğin ICFTU'nun yani Uluslararası Özgür Sendikalar Konfederasyonu dünyanın en önemli başvuru kaynağıdır, Uluslararası Çalışma Örgütü de onu takip eder yıllık sendikal hak ihlalleri konusunda raporu var bizim bu gönderdiğimiz rapor çerçevesinde önümüzdeki yıl yani 2005 yılı başında yayınlanacak raporda bunların büyük bölümü yer alacak, çok ciddi bir teşekkür aldık kendilerinden çok detaylı bilgiler içerdiği için.

1. raporumuz sendikal hak ihlallerini kapsıyor. Bu son yıllarda özellikle 2 yılda bu proje süresi içerisinde sendikalarımızın yani sendika-larımızın üyelerinin, bireylerinin kişi olarak çalışanların karşılaştıkları hak ihlalleri yani örgütlenme hakkından kaynaklanan ihlaller.

Diğer iki raporumuz bize faks yolu ile temsilcilerden şubelere, şubelerden genel merkeze yani normal posta yoluyla ve internet yoluyla ulaşan başvuru formlarından oluşan bireysel başvurular.

Dediğim gibi henüz istatistiki sonuç çıkarmaya elverişli durumda olmadığı için burada önemli çarpıcı örnekleri sergilemek istedik. Ama önümüzdeki 2005 yılından itibaren bunu çok düzenli hale getirmek ve en azından 6'şar aylık, yani istatistiki sonuçlar yayınlamak istiyoruz. Dolayısıyla bundan sonra hepinize düşen görev bu konuda daha duyarlı olunması bu kanalları çok açık ve net yani bu formlar bütün şubelerde var bütün temsilciliklerde var, yoksa söyleyin bastıralım internetten basitçe doldurup gönderebileceğiniz nitelikte.

Sendikal hak ihlalleri ile ilgili olarak raporda da göreceksiniz çok çeşitli örnekler var. Bunlar işte bu sayılı sendikaların karşılaştıkları hak ihlalleri sayma-

ma gerek yok. Başka sendikalarımızın da var ama bu raporda bunlar ele alındı. Burada nelerle karşılaşılıyor çok özet olarak söylüyorum. Mesela grev kırıncılığı, grev hakkının ihlali, grev hakkı insan hakkı bunun ihlali ile karşılaşılıyor. Bunun örneklerini sizde biliyorsunuz. İşten çıkarılma, özellikle örgütlenme hakkının ihlali. Bu iş güvencesinden önce çok yaygın bir uygulamaydı ama iş güvencesiyle beraber ortadan kalkmış değil. İş güvencesinin bu anlamada örgütlenme hakkını koruyucu anlamda henüz bir işe yaradığı görülüyor. Mahkemelerde haksız işten atılma davalarının çok yoğun olması, yargı sisteminin bunları kısa sürede çözüme kavuşturamaması, işten atılmanın, haksız feshin, bir insan hakkı ihlali olarak varlığını devam ettirmesine neden oluyor. Yetki itirazı, toplu pazarlık, çok temel bir insan hakkı ILO'nun 98 sayılı Sözleşmesine göre insan hakkı, Avrupa Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre insan hakkı, şuanda onay sürecinde olan Avrupa Anayasası'nın ikinci bölümünü oluşturan Temel Haklar Şartına göre bir insan hakkı, Türkiye Anayasası'na göre bir insan hakkı. Özellikle toplu pazarlık hakkının yetki itirazlarıyla ciddi bir ihlali yaşanıyor ve bunu bizim üyelerimiz, sendikalarımız artık bir insan hakkı ihlali olarak kavıyor ve böyle açıklıyor. Buna bağlı olarak toplu pazarlık hakkı ihlaliinden bahsettik.

Örgütlenme hakkı ihlali, bu böyle ifade edildiği gibi bazen tehdit ve baskı ile, yani doğrudan kişisel bir insan hakkı ihlali ile de engelleniyor, yani işveren baskısı, işveren yöneticisinin baskısı, zaman zaman örgütlenme sürecinde polis baskısı, jandarma baskısı, bunun çok çeşitli örnekleri raporda var. Hemen birşey eklemek istiyorum yeni Ceza Yasasına göre bu aynı zamanda bir suç yani sadece bir örgütlenme hakkı ihlali değil, Türk Ceza Yasası'nın 18. maddesinde kişiyi zorla sendikaya üye yapmak veya zorla sendikadan alı koymak altı aydan iki yıla hapis ve para cezası öngörüyor. Dolayısıyla o mekanizmayı da kullanacağız. Bunu doğrudan

doğruya suç ihlali olarak adli makamlara gönderceğiz o mücadelemizi sürdürürken. Yine işkolu itirazı, tabiki bir sendikal hak ihlali, bu zaman zaman karşımıza çıkan bir örnek buda raporda vurgulanıyor.

Ücret hakkı ihlali önemli bir şey özellikle bu belediyelerde yaşanan bir sıkıntı ama bu kriz sürecinde her tarafta yaşanan bir sıkıntı. Şimdi ona ilişkin de biliyorsunuz Ücret Garanti Fonu'nun kurulmasıyla kısmen bir önlem alınmaya çalışıldı, bu ücret ödenmemesi koşullarında ama henüz uygulama sonuçlarını takip etmiş değiliz. Ama bir hak ihlali, çünkü ücret temel bir insan hakkı.

Taşeronlaşma da bir insan hakkı ihlali olarak değerlendiriliyor. Bunlar sendikal hak ihlali olarak bakıldığında temelde bunun özü, yani işlerin hakları olarak çerçevelendiği örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı. Yani bu hakkın özgürce kullanıldığı ortamda diğer söylenenler, tehdit, baskı, ücret hakkıda vs. kısmen önenebilir. Burada ihlali önleyecek mercii önleyecek örgüt, ihlali önlemenin öncelikli mekanizması toplu pazarlık hakkı. Bizim bundan sonraki sürecimizde bu konuya kendimizi vakfetmemiz, mücadeleyi bu şekilde sürdürmemiz gerekiyor.

Bu konudaki raporlarda da en ufak olaydan daha geniş kamuoyuna sansımuş olaylara kadar hiç bir olayı önemsiz saymadan bildirmeniz gerekiyor DİSK'e. Bir örnek vereyim biliyorsunuz ILO ve ona bağlı olarak değerli komisyon temsilcisi de söyledi sosyal politika normları açısından barajlar bir engel olarak görülüyor ve belki de barajlar kaldırılmazsa müzakereler süreci başlatılmayacak. ILO genelde bunu şöyle ifade ediyor. Türkiye'de çifte baraj sistemi sendikal örgütlenme özgürlüğünü engelliyor diye söylüyordu. Dün ilk kez Kasım ayında toplanan ILO örgütlenme özgürlüğü raporunu okudum. Kristal-İş'in başvurusu üzerine alınan kararda aynen şunu söylüyor. Bir işyerinde yüzde elli barajı aşılmamış dahi olsa sendika, üyeleri adına ne kadar üyesi varsa onun adına toplu pazarlık hakkına sahip olmalıdır.

Çok net bir ifade. Bu ilk defa işyeri barajının da kaldırılmasına yönelik bir ifade. Önümüzdeki sürece yönelik bu barajlar konusunda ciddi bir biçimde gündeme geleceği söylenebilir.

İkinci ve üçüncü raporla tekrar dağıtıldı. Tekrar ediyorum bireysel başvurulardan gelen ve bizim arasından örneklerini aldığımız, çünkü çok tekrarlar vardı, belli işyerlerinden aynı vakalar tekrar tekrar iletilmişti. Biz bunun içerisinden çarpıcı olanlarını bu raporlara koyduk bu aşamada. Dediğim gibi bireysel başvuruların daha istatiki bir şekilde raporlanması yapılacak. Burada üç kuşak insan hakkından da bahsediliyor, baktığınız zaman ağırlık ikinci kuşak haklarda yani sosyal haklarda eğitim, sağlık, örgütlenme, toplu pazarlık ama bireysel başvurularda kişisel haklar ve üçüncü kuşak haklar dediğimiz çevre hakkı, dayanışma, barış hakkı gibi konularda ifade ediliyor.

Birinci kuşak haklarda ağırlıkla mesela kötü muamele örnekleri var. Burada işçilerin yaşadığı, çocukların yaşadığı kötü muamele örnekleri var, öğrencilerin yaşadığı örnekler var raporlarda bunu göreceksiniz. Bu muameleleri yapanlar olarak polisten bahsediliyor, öğretmenden bahsediliyor benim çocuğum dayak yedi diyor. Annemin kolu kesildi SSK'ya götürdük anneme yardım edin diye çağırdığımda bir dövmedikleri kaldı diye anlatılıyor. Bunu bir ihlal olarak algılıyor ve bize iletiyor oradaki görevlilerden gördüğü bir ihlal.

Baskı, tehdit bir hak ihhalidir. Özellikle işyerlerinde, çavuş diyor, formen diyor yani bu tip hak ihlallerinden söz ediliyor.

Çok enteresan bir iki örnek var. Elektrik telinin çok güçlü bir akım verecek şekilde yolda olduğunu ona birisinin kapılarak öldüğünü, bu bir doğrudan doğruya yaşama hakkı olduğunu bunun suçlusunun belediye olduğunu bildiriyor. Dolayısıyla gerçekten yaşadığımız hayata dair her sorunu bu şekilde ifade edersek, izlemekten çıkıp konuşmaya başlarsak tahmin ediyorum bunlar hakkındaki müdahale

imkanımızıda artıracğıız.

Yine ikinci kuşak insan hak ihlallerinde çok fazla konuya değiniliyor. Yine iş yerlerinde çeşitli sorunlar, örneğin ayrımcılık yasağının uygulanmaması, sendikalı ve sendikasız işçiler arasında ayırım yapılması, sendikadan istifa ettirmek için görev yerinin değıştirilmesi, kötü bir göreve verilmesi.

İş sağlığı güvenliği konusunda ciddi örnekler var. İş sağlığı güvenliği olmamasından kaynaklı işçilerin çeşitli iş kazalarına maruz kaldığı. Zorla fazla çalıştırma, imza attırmak istiyorlar yani fazla çalışacaksınız ama bunun karşılığında bir ücret talep etmeyeceksiniz.

Özellikle deprem bölgesinden gelen insanların konut hakkına ilişkin ciddi şikayetleri var, insanların konut sorununun hala çözülmediğı ve madur edildiğı konusunda.

Bildiğimiz gibi eğitim, sağlık hakkının ihlal edildiğı çok ağırlık, zaten sürecinin ağırlıklı konuları da bu sosyal haklar olacak. Bunlar örneklerle ifade edildi, genel ifadeler değil. Ücretin alınmadığı, zamanında alınmadığı, yeterli olmadığı, kesintiye gidildiğı, örgütlenme, iş güvencesi, grev hakkı gibi. Çok enteresan bir biçimde çeşitli vakalar çevre sorunlarına duyarlılık açısından var. Bunlarda yine belediyeler ve işyerleri suçlanıyor. Belediyelerin atıkları geliş güzel ortalığa saçtığını, iş yerlerinin gece vakti yollara deşarj ettiğini. Bugüne kadar nasılsa böyle gelmiş böyle gider mantığından çıkarak bizim de doğrudan müdahil olacağımız bir süreci başlatmamız gerekiyor.

Bu raporların bence eksik yanlarından birisi de müdahale konusunda çok fazla bilgi yok. Olanlarda ise daha çok, yerel basına bildirmek, veya zaten yerel basının bildiğı bir olaydan bahsediliyor. Sendikaya bildirmek ve sonucunu alma önemli olan bu, en çok da yapılan bu.

Yine sendika aracılığıyla bir yargı süreci bir

müdahale biçimi olarak gündeme geliyor. Çeşitli sendikal hak ihlallerinde eylemler ve müdahale biçimi olarak bahsediliyor. Ama nasıl müdahale edilir konusunda bilgiler eksik kalıyor.

Şöyle bir değerlendirme yapıp tamamlamak istiyorum. İhlaller ağırlıklı ikinci kuşak yani sosyal haklarla ilgili, eğitim, sağlık, örgütlenme, konut gibi, birinci kuşak ihlaller genellikle işyerlerinde karşılaşılan sorunlar, işyerinde tehdit, baskı, ayrımcılık yapılması vs. Yaşadığı çevrede, kentte, mahalledeki sorunlara da değiniliyor bunlara da bir hak ihlali olarak vurgu yapılıyor.

Üçüncü kuşak hak ihlalleri şüana kadar gelen çevre ile ilgili. İkinci kuşak hak ihlallerinden bahsettiğimiz zaman burda da ihlali yapan kurum olarak da esasen işveren gösteriliyor, isim veriliyor.

İhlaller karşısında müdahalelerde ise sendikaya başvuru esas müdahale biçimi, çoğunda müdahale hakkında bilgi yok. Tekrar söylüyorum bu insan haklarını izleme açısından gelen bu bilgiler henüz başlangıç aşaması, proje olarak sonu ama proje bütün bu insan hakları sorunlarını iki yıl içerisinde çözecek bu konuda kurumlaşması yetkinleştirecek değil. Bu kısmı bizim yeni başladığımız süreç ama bundan sonraki dönemde daha fazla yetkinleşmemiz gereken daha çok ciddiye almamız gereken bir süreç.

Sizden talebimiz en ufak olaydan en büyüğüne kadar olanları doğrudan iletmeniz. Temsilciye verebilirsiniz, o zaman temsilciye görev düşüyor şubelerine verecek, şubelerde toplananlar mutlaka genel merkeze ulaştırılmalı ve ordan mutlaka DİSK'e gelecek. Ya da doğrudan faks, posta, internet yoluyla da gönderebilirsiniz. Dolayısıyla önümüzdeki Haziran ayında biz hak ihlalleri raporunu basına sunduğumuzda daha ciddi hangi konularda oransal olarak yoğunlaştığını ne tür çözümler elde edildiğini ifade edebiliriz. Bunu zaten eğitimimizin bir parçası olarak algılayın. Biz zaten bir örgüt olarak sendikal mücadelemiz insanca yaşamı sağlamak, bu sendikal

mücadele-miz açısından kullanacağımız araçlardan bir tanesi. Yeni bir mekanizma, daha derli toplu, daha disiplinli kullanacağımız mekanizma. Sadece böyle değerlendiresek mücadelemizin bir parçası yapmamız hiçde zor değil.

Süleyman ÇELEBİ (DİSK Genel Başkanı);

Değerli arkadaşlar birşey bu arada gözümüzden kaçtı. Yaşadığım bir olayla ilgili. Seda Giyim diye bir işyerinde örgütlendik. Anadolu yakasında Tekstil sektöründe bir işyeri. Ben o işyerinin önünde basın toplantısı yaptım ve jandarma bunu engellemek istedi bu basına da yansıdı.

Bir konfederasyon genel başkanı işyeri önünde işten atılan işçilerle ilgili bir basın açıklaması yapıyor ve bu engelleniyor. Gerçi insan haklarıyla ilgili basın toplantısı yapanlarında ellerinden bildirileri alınıyor da, burada da jandarma bizim söyleyeceklerimizi engellemek açısından bir tartışmamız oldu. Bu tartışma hem iç kamuoyuna, hem de dış kamuoyuna yansıdı.

Şöyle yapmayalım bu böyle gelmiş böyle gider diye bakmayalım. Bu olaydan sonra yönetmelikte bir değişiklik yaptılar. Yapılan değişiklik şu, şimdi biliyorsunuz bir çok alanda basın açıklaması yapılabilir diye yer gösterdiler. Bu, tartışmaların kamuoyuna yansımalarından sonra bir değişiklik yapıldı. Şu kadar sayıyı aşmamak kaydıyla, ama bir adım, yani en azından bir kurum veya bir kişi özgür ifade kullanımının engellendiği bir süreç bu yapılan eylemlilikle ve bu eylemin sonucunda ortaya çıkan duyarlılıkla, biz onu şöyle yapmadık tabii tamam bu basına yansıdı yeter demedik

Onu ulusal ve uluslararası birimlere yazdık ve yönetmelikte değişiklik yapıldı. Bu yapılan yönetmelik değişikliğinin temel nedeni orada o gün bize yapılan engellemelerden sonraydı. Demek ki bugün Türkiye'nin herhangi bir yerinde bu tip basın açıklamalarının engellenmesi bir yönetmelikle ortadan

kalktı. Biz eğer olayların takipçisi olursak, ilgili kurumlara yansıtılmasında bize bu ihlallerin yansıtılması doğru bir zemine oturursa buarada atılacak adımlar var.

Bir olayla herşey çözüldü diye söylemiyorum. Bu olay beraberinde başka yasal düzenlemeleri de getirdi. Örneğin bir Ankara yürüyüşümüz vardı, işsizliğe yoksulluğa karşı yürüyüşü İzmir'den, Edirne'den, Diyarbakır'dan başlattık ve bir yürüyüş gerçekleştirdik KESK ile birlikte. Bir yerde yargılandık. Adapazarı'nda o yürüyüşten dolayı ben bir yıl altı ay ceza aldım. Ama aynı o olayı bütün bu güzergahları dikkate aldığımızda, Edirne'de bu suç değil, İstanbul'da suç değil, İzmir'de, Diyarbakır'da, Samsun'da değil. Türkiye'nin her yerinde yürüdük, konuşmanın içeriğinden kaynaklı da değil orada ceza aldık. Anlatmak istediğim şu bu demokratik tepkilerimizde verilmesi birey olarak da haklarımızın kullanılması ve buradaki engelleri bütün yalın gerçekleriyle, objektif kriterlerle ortaya koyduğumuzda bir mesafe alındığını sizlerle paylaşmak adına söylüyorum.

Biraz önce yine ILO'nun bu konudaki raporu Birleşik Metal-İş sendikamızın sendikalardan toplayarak oluşturduğu dosyalar tabii ki hemen bir netice vermeyecek. Hemen sonucunu almak malesef mümkün değil mekanizmalar o kadar çabuk işlemiyor kabul etmek lazım. Ama bu işlemeyecek, burada pes ettik, buaradan artık sonuç alamayacağız gibi bir duyarsızlığa girmemizi gerektirmiyor. Özellikle bu yaşadığım iki olay açısından karşılaştırması şu, zor, eksik bunları kabul ediyorum ama mekanizmalar artık çalışıyor. Tüm bu zorluklara rağmen mekanizmaları çalıştırmamız lazım, bu olayda da herkes insan hakları ihlalleriyle ilgili mekanizmaları doğru çalıştırdığında bir sonuca doğru gidebileceğiz.

Tonguç ÇOBAN (Oturum Başkanı);

Araştırma konuları ile ilgili soru varsa onları alalım.

Soru;

Genel-İş Sendikası'ndan katılıyorum. Başkanımız biraz önce bir örnek verdi, şuanda bizde toplu sözleşme süreci var. Bir madde var, o gerçekten hak ihlallerinin içerisinde olan bir madde. Şöyle bir madde şuanda toplu sözleşmede yürürlükte olan gözetim maddesi. Biraz irdelendiğinde toplu sözleşme müzakeresine katılan hukukçu Türk-İş'e yakın olan partinin mensubu olmasından dolayı yeni madde koyuyor.

Madde şöyle T.C. nin bölünmez bütünlüğüne, Türk Sialhlı Kuvvetlerine karşı işlenen suçlar eğer devlet tarafında af edilse dahi tazminatsız iş akdi fesh edilecektir. Tabii biz buna tepki gösterdik. 12 Eylül mağduru olan bir Konfederasyonun üyesi ve yöneticileri olarak, ve üstelik 12 Eylül'ün zincirlerini kuralım mücadelesinin bir bireyi olarak bu anti-demokratik, şöven, militarist bir toplu sözleşme maddesinin altına bizim imza atmamız mümkün değildir. Kaldı ki bizim burdaki örgütlenmemizi ortadan kaldırsa dahi. Bu tıkanma maddesi oldu, bu ekonominin de, diğer maddelerinde önüne geçti çok ilginç bir madde.

Bu hafta biz bunu tekrar götüreceğiz, yine dayatma olacak. Burada dikkat edilmesi gereken orda bir hukukçunun, hukukçu kimliği ile söylediğim temelde Türk-İş'e yakın olması ile bize bunu dayatıyor. İşverenin bundan çok fazla haberi yok. Biz bunu avukatla tartıştığımızda işveren izleyici olarak kalıyor. Bu bir hak ihlalidir. Bir uyuşmazlık maddesi olduğu durumda ne yapmamız gerekiyor.

Tonguç ÇOBAN (Oturum Başkanı);

Benzer konular, DİSK'in örgütlenmesini engellemek için genelde başvuru numaralardan biri. Bu tamamen tipik numara, oradaki kavramlara verdikleri bir önem yok, basit bir teşhir ile kamuoyuna aktarılabilir sanıyorum, ilginç bir konu öğleden sonra tartışalım bunu.

2. Oturum; Panel Sunuşları

Av. Necdet OKCAN (DİSK Hukuk Dairesi Müdürü, İHİM Sorumlusu, Oturum Başkanı);

İki konuğumuz vardı, biri Marmara Üniversitesi öğretim üyesi ve Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu Başkanı İbrahim Kaboğlu ve diğeri de Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Turgut Tarhanlı hocamızıdır. Fakat sayın Turgut Tarhanlı dün akşam ciddi bir mazeretini bize iletti o nedenle aramızda bulunamamakta. Bu çalışmalarda ilerde de verimli işbirliğimizin sürebileceğini size iletmemizi istedi.

İnsan hakları hukunda önemli köşe taşlarından biri olan sayın hocamız İbrahim Kaboğlu'na söz vermek istiyorum.

Prof. Dr. İbrahim KABOĞLU (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu Başkanı);

Sayın başkan, DİSK'in değerli yöneticileri, değerli mensupları, sayın temsilci, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

30 Mayıs'tan sonra ikinci kez bir arada olmak benim için onur verici bir durum.

Hemen söze başlayacağım. Başlığımız AB sürecinde insan hakları olduğuna göre bu açıdan konuyu nasıl ele alabilirim, bu konuda bir tür sizinle yüksek sesle yaklaşım tarzım konusunda ön bilgileri paylaşmak istiyorum.

AB sürecinde birincisi, hak ve özgürlüklerin

işleletilmesi konusunda izlediğimiz yol ve yöntem ikincisi sağladığımız iyileştirmeler, üçüncüsü ise halen karşı karşıya bulunduğumuz sorunlar, dördüncüsü bu sorunları aşabilmemiz için hangi noktalar üzerinde düşünmeliyiz. Konuşmamı bu çerçevelere oturtmak istiyorum.

Hatırlayacak olursak AB sürecinde yapılan çalışmalar son dört, beş yıldır ama daha çok dört yıldır yoğunlaşan reform çalışmaları genel olarak olumlu yönde atılan adımlar şeklinde nitelendirilebilir. Başka bir deyişle bu konunun olumlu yönleri olduğu gibi, olumsuz diyebileceğimiz başka bir deyişle daha olumlu olabilirdi diyebileceğimiz yönleri de var.

Bu açıdan konuya hem olumlu, hem de olumsuz yönleriyle bakmak gerekir. Olumlu yönleri nedir; 1990-1991 yıllarının başlarını hatırlayalım, 91 seçimleri yapıldı ve Türkiye neredeyse 12 Eylül kabusundan çıkmak üzereydi, sendikalar, dernekler, partiler yeni anayasalar hazırlanıyordu. Neredeyse umutla oy kullandık. Yeni bir parlamento kuruldu, bırakın yeni bir anayasa hazırlığını aradan tam dört yıl geçti 1995 yılında zar zor anayasa değişikliklerini gerçekleştirebildik.

On yıl sonrasına gelelim, 1999 sonunda AB bize adaylık süreci yolunda bir ışık yaktı. Biz 2001 anayasa değişikliklerini dört ay gibi kısa sürede değil, ama çabuk sayılabilecek beş altı ay süresinde gerçekleştirebildik. 2001 Anayasa değişikliğinden sonra 2002, 2003 uyum kanunları, 2004 anayasa değişikliği derken, gerçekten 2001, 2002, 2003, 2004 son dört yıl mevzuat üretme bakımından son derece yoğun bir dönemi yansıtıyor.

1920'ler Türkiye'sinde özellikle Cumhuriyet ilan edildikten sonra, yani devrim yapıldıktan sonra çok yoğun bir mevzuat çalışması yapılmış idi. 1924-26 Türk Ceza Kanunu'ndan, Medeni Kanunu'na kadar bir çok kanun çıkarıldı. Devrim sonrası genellikle hızlı olur. Şimdi sanki bir devrim değilse de bir tür

ulusalüstü bir dinamiği yakalamaya endeksli, Cumhuriyet tarihimize çok hızlı, kuruluş yıllarından sonra pek görülmeyen bir hızla mevzuat üretimi oldu. Bu mevzuatların çoğu hak ve hürriyet alanına ilişkin bulunuyor. Bu bakımdan olumlu tarafı gerçekten üretilen mevzuatın, tabiki içerisinde çelişkiler var, dağınıklıklar var, zaten bozuk olan iç uyumun daha bozulduğu daha da bozulduğu yasalar var. Ama AB süreci olmasaydı, özellikle insan hakları alanında, bu yoğun bir mevzuat sürecinden geçemeycektik.

Olumluluklar hak ve özgürlükler açısından birinci kuşak haklarda toplanıyor. Yaşam hakkı, idam cezasının kaldırılması, ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü gibi bunları saymaya gerek yok. Fakat ben ikinci yönünü ele alıp öyle devam edeceğim. Yani olumsuz yönünü.

İki önemli olumsuzluğu var, birincisi yapım tarzı; yapım tarzında çok hızlı ve tepeden davranıldı. Yani her türlü söyleme rağmen biz ilgili birimleri, sivil toplumu dikkate alıyoruz onların görüşlerine önem veriyoruz denmesine karşın mevzuat ön hazırlık aşaması yapılmadan, gerekli olgunlaştırma süreci yaşanmadan çok hızlı bir mevzuat sürecinden geçildi.

İşte burada iki önemli eksiklik yada sapma oldu, birinci sorun hak ve özgürlükler hep AB endeksli algılandığı için genel olarak birinci kuşak haklar alanında toplandı oraya indirgendi. Mesela dernek özgürlüğü tamam, ama sendikal özgürlüğe ilişilmedi, bu önemli bir şey. Neden bu yapılmadı yada neden AB Türkiye'den bunu istemedi yada dayatmadı. Denebilirki birincisi, AB zaten kural olarak insani özgürlüklere dayanıyor, sendikal hakları öne çıkartmaması anlaşılır birşeydir. İkincisi ise evet insani temele dayanıyor ama bir de müktesebatı var.

Fransa'dan, İngiltere'den Almanya'dan, İsveç'e kadar sendikal haklar zaten kazanılmış haklardır. Dolayısıyla da bunun üzerinde tekrar tekrar durul-

masına gerek yoktur biçiminde de bir yaklaşım düşünülebilir. Ancak ikinci açıklama tarzı bana fazla da inandırıcı gelmiyor.

Kopenhag Kriterlerini nasıl yorumladığımızda, Kopenhag Kriterlerinde yer alan insan haklarını nasıl algıladığımızda düğümleniyor.

Kopenhag Kriterlerinde yer alan insan hakları alanlarında birinci, ikinci, üçüncü kuşak ayrımı yapılmıyor. Bizim için demek, toplantı özgürlüğü ne kadar önemliyse sendika özgürlüğü de o kadar önemlidir, çevre hakkı da o kadar önemlidir. Çünkü bu kriterler 1993'te belirlendi, aynı yıl Viyana'da toplana Birleşmiş Milletler Dünya İnsan Hakları Konferansının yayınladığı insan hakları bildirgesinde hak ve özgürlüklerin bütünlüğü ve bölünmezliği ilkesi vurgulanıyor. Sizin de yaptığınız seminerlerde bütün insan hakları denmesinin anlamı odur. Demek ki Kopenhag Kriterleri bizim açımızdan eksik anlaşıldı, Avrupa açısından da eksik olarak bize sunuldu.

Burada belki ikinci ve daha ciddi bir olumsuzluk, yapım tarzının yarattığı olumsuzluk şu; gerçekleştiren reformların uygulamaya geçilmesinin tam olarak bir türlü sağlanamamış olmasıdır.

Biz idam cezasını kaldırdık, dernekler kanununu yeniden yazdık, toplantı ve gösteri kanununu değiştirdik, ifade özgürlüğünün önündeki engelleri bir ölçüde kaldırdık. Ama acaba bunları uygulamada görrebiliyor muyuz.

Yaşama hakkını güvence altına aldık, idam cezasını kaldırdık fakat, bir kaç hafta önce Kızıltepe'de meydana gelen, 12 yaşında bir çocuk Uğur Kaymaz ve babasının ölümü üzerinde duralım. Yaşama hakkı bugün de güncel bir konu. Peki neyi tartışdık, 12 yaşındaki çocuğun terörist olup olmadığını tartıştık. Bu şu anlama gelmiyor mu, terörist ise öldürebilirsin, yani terörist idiye o, onun öldürülmesini meşru kılan bir dil kullandık. Terörist

ise onu öldürecek misiniz. Ne zaman meşru olur onu öldürmek, meşru müdafa halinde olur. Siz öldürmezseniz o sizi öldürecektir, meşru müdafa budur. Ama biz 12 yaşındaki çocuk teröristmiydi değilmiydi onu tartıştık, esef verici birşey bu. Hala tartışmaya da devam ediyoruz.

Demek ki yaşam hakkını güven altına almak sadece idam cezasını kaldırmakla yeterli olmaya-biliyor. Örnekleri de dile getirebiliriz; sendikacıların, öğrencilerin toplantılarını dile getirebiliriz, basın açıklamalarını, daha pek çok toplantıları, yapılan değişiklikler, burada dikkat edin eylem ile ifade arasında gerekli ayrımı yapamadığımızı gösteriyor.

Toplantı özgürlüğünde kolluk gücünün izlemesi gereken şey acaba eylem midir yoksa açıklama mıdır. Tabii ki eylemdir, ama biz henüz orada yapılan açıklamaların kolluk gücünün müdahalesi dışında kalması gerektiği olgusunu içselleştiremedik.

Belki bir somut örnek, bizim maruz kaldığımız; bir rapor hazırladık insan hakları danışma kurulunda. Siz raporu beğenebilirsiniz, beğenmeyebilirsiniz, içeriğini tartışabilirsiniz, şu kısım olumlu, şurası olumsuz dersiniz, ama siz raporu yırtmaya kalkarsanız, raporu lanetlemeye kalkarsanız, yırtana da iyi yaptı hak ettiler dersiniz o zaman neyi ayırt edememiş olursunuz, düşünce özgürlüğü ile şiddet içeren eylemi ayırt edememiş olursunuz.

İşte Türkiye'de son iki aydır 1 Kasım'dan bu yana yaşadığımız bu süreçte, şöyle bir belleklerinizi tazeleyin acaba toplumun duyarlı kesimlerinin ne kadarı bu ayrımı yaptı. Yani bir yerde, bir raporda bir görüş var, o ifadenin tartışılması başka birşey. Ama o ifadenin zor yoluyla fiili şiddetle engellenmesi var. Bu ayrımı acaba ne kadarımız yaptık, hangi kesimler yapabildi. Olumsuz dediğim hane burada düğümleniyor. Bunun nedeni bir nedeni belki yöntemle bağlı kılınabilir. Biz yaptığımız iyileştirmeleri o kadar hızlıca yaptık ki bazen gece yarısından sonra, bazen komisyonlarda kavga ederek, bazen

tarikh bekliyoruz 17 Aralık'a kadar çıkaralım şu yasaları şu hakları diyerek.

Evet eksik, sendika yok, o yok, bu yok, ama var olanları insan hakkı diyoruz. Hakkı iyileştirdik öznesini ikinci plana attık yani insanı unuttuk çoğu zaman, oysa hak insan için vardır. Burada ciddi biçimde insan hak ve arasında ciddi bir kırılmaya tanık olduk. Unutulan hak ve insan ilişkisinde bir tür kırılma yarattı. Bu bakımdan belki toplumda tartışılmayan çok ciddi sorunları da hep 17 Aralık endeksli kurguladığımız için bütün sözlerimizi, söylemlerimizi belki rt bas etmek zorunda kaldık.

17 Aralık ncesi aman bu rapor hazırlanır mıydı, Kızıltepe'de ocuk ldrlr mydi, aman şu yapılır mıydı, bu yapılır mıydı...

şimdi siz öyle bir söylemi gönderme getirirseniz demek ki 17 Aralık olmasaydı rapor yırtılabilirdi, toplantı jopla ya da şiddetle dağıtılabilirdi, o ocuk öldürülebilirdi işte ben buna hak ile öznesi arasında bir kırılma diyorum.

Çok değil 10 yıl kadar önce belki 1996'da bir Gl davası vardı, hatta bu Uğur davasından daha vahim bir dava. Polisin Urfa'da oğul Gl zerine 50 kurşun sıkması. İçeriden mandal sesi geliyor, silah sesi diye polis çocuğun üzerine 50 kurşun sıkıyor. Onu öldüren polisler Ankara'daki bilirkişilerin raporlarına dayanarak beraat ettiriliyor. Dikkat edin arkadaşlar bu çok önemli. Polislerin raporu Ankara'da hazırlanıyor ve beraat ettiriliyor.

Dava Strasburg'a gidiyor, orada deniyor ki iyide bu bilirkişiler Ankara'da yerinden oynamamışlar, olay yerine gitmemişler. İçeriden gelen kapı mandalı sesine karşın 50 kurşun ve beraat ettirme kararı bozuluyor. Böylece Türkiye 100.000 Euro'ya mahkum ediliyor.

Başbakanlık o kişilerden birini insan hakları alanında en önemli birimlerden birinin başına getiriyor. O kişi şu anda görevine devam ediyor.

Uğur olayını gündeme getirmeden bu karşılaştırmayı yapamayız.

Çok yol katettik doğru ama bir takım çelişkilerimizi de bilmek durumundayız. O zaman nasıl bir sorunumuz var; bir hak ve özgürlükleri algılama sorunumuz var. Temel hak ve özgürlüklerini; en azından insan haklarının sert çekirdeği adını verdiğimiz dokunulmaz olan yaşam hakkı, düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü, işkence ve kötü muamele yapmama, dokunulmaz olan alanı algılama biçiminde ciddi bir özürümüz var, içselleştirme sorunumuz var.

Bunu bütün topluma yaymıyorum ama öncelikle sürekli olarak başkalarını suçlama söylem ve eyleminde bulunan kişilerde var. O zaman konuya nasıl yaklaşmalı, nasıl çözebiliriz sorunları?

Bir kere bu sorunları Türkiye'nin politik yapısından soyut olarak çözemeyiz. Bunu çok açık olarak ortaya koyalım. Önce hak ve özgürlükleri kavramamız açısından konuya bakacağım. Sonradan da politik sürece işaret ederek konuyu toparlayacağım.

Hak ve özgürlüklere sadece birinci kuşak hakları olarak bakamayız. Türkiye birinci kuşak hakların içerisinde dolanma sendromundan çıkmalıdır. Türkiye bu kuşak hakları içerisinde dolanırken basında her gün bu hakların ihlal edildiğine tanık olmaktayız. Bundan çıkmalıyız ki birinci kuşak hakları güvence altına alıcı kemerler genişletilsin.

Sendika özgürlüğü, toplu eylem özgürlüğü, siyasal parti özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlükleri birinci kuşak hak ihlalleri karşısında seslerini çıkarabilsin. Geçen hafta Cumartesi günü Taksim'de oluşturulan zincirle bin kişi değil, yüz bin kişi çıksın. Hayır! Uğurlar öldürülemez, yaşama hakkı kutsaldır, biz sokaklarda varız diyebilsin. Ama nasıl diyebilsin, işte onu gösteri özgürlüğünü kullanarak, sendika özgürlüğünü kullanarak ve diğer 2. ve 3.

kuşak özgürlükleri kullanarak diyebilirsiniz ancak. Yoksa sadece 1. kuşak haklar içerisinde hapsolmakla bunu yapmak mümkün değildir.

Şu soruna da işaret etmek istiyorum son aylardaki olaylar şunu gösterdi, 12 Eylül'ü biz hep tarihe gömmek istedik. Ne zamandan beri, DİSK olarak hemen 12 Eylül'ün bittiği süreçten beri. 82 Anayasası ilan edildi, biz öğretim üyeleri olarak, hayır bunu aşmak lazım dedik. 12 Eylül'ü aşmalıyız diye 20 yıl önce başladık biz bu işe. Ama somut olarak son 10 yılda adım attık bu konuda. Son aylarda tanık olduğumuz olaylar özellikle bizim raporda yer alan düşünceler, raporun yutulmasından sonra ortaya sürülen görüşler şunu gösterdi ki 12 Eylül anayasasını söylemde aşma eyleminde olmamıza rağmen bilinç altında ona sıkı sıkıya bağlıyız. Ben bunu gözledim.

O otoriter, totaliter bilinç o kadar işlemişki belleğimize bir örnek vermek istiyorum; 61 Anayasasında resmi dil Türkçe'dir diyor. 82 Anayasasında da aynen 61'de olduğu gibi resmi dil Türkçe'dir diyor. Metine ise resmi koymayı unutmuş ya da gerek görmemiş. Sıfat koymamış dili Türkçe'dir demiş. Biz de dedik ki bunu tamamlayalım olması gerektiği gibi yapalım devletin resmi dili olur, hatta daha da güçlenir, resmi diller dışındaki dillerin yaşama şansı olur. Sen misin bunu öneren, anayasa dersleri almadığımız mı kaldı, vatan hainliğimiz mi kalmadı. Bunun altında 12 Eylül'e bil-inçaltı bağlılık ruhu yatıyor.

Var derken, şu anki Meclisi kasetlemiyorum. Türkiye toplumu olarak bu yadırganmayacak derece de var. Eğer bunu göremezsek, o zaman mesafe almamız çok zor olur. Sadece AB'nin gördüğü kaldıraç işlevi, reformlara kazandırdığı ivme yetersiz kalır. O, 17 Aralık'lar bizi yanıltıcı sonuçlara götürebilir.

O halde hak ve özgürlükler alanında nasıl bakhmalıyız konuya, nasıl düşünmeliyiz. Ben bundan

önceki toplantımızda 3 sözcüğe dayanan bir formül önerdim; 1. dikkat 2. dinleme 3 . duyarlılık dedim. Bu 3D konusunda bir zaafımız var toplum olarak. Bu 3D eksiği insan hakları konusunda Türkiye'de örtülü bir tehdit oluşturmakta.

Yaşadığımız olaylar da bunu kanıtlamış oldu. Okumadan görüş beyan etme, dinlemeden karşı çıkma, benim hakkıma tecavüz olduğu zaman duyarlılık, benim çocuğum ya da yakınım öldüğü zaman büyük duyarlılık olacak. Ama bu zaten ne bir devlet büyüğünün yakını, ne tanınmış birinin yakını, zaten uzakta. O toprakların taşı toprağı İstanbul gibi altın değil diye de bakılabilir.

Hak ve özgürlüklere 3D ile başlamamız gerekir. 3D eksiğini kapatmak, dikkat, dinleme ve duyarlılık. İkinci olarak hak ve özgürlükleri bütün olarak kavramamız gerekir. Fakat bu bütün olarak kavrarken dokunulmaz insan hakları alanlarının her zaman, her yerde, herkes için geçerli olduğunu hiçbir zaman unutmamamız gerekir.

Eğer bir çocuk öldürüldüyse, o çocuk terorist miydi, değil miydi tartışmasını hiç kimse yapmamalı. Onu öldüren kişi cezasını bulmalı.

Öte yandan sorun demokratik açıdan, siyasal açıdan nasıl ele alınmalı. Türkiye'de bilindiği gibi çok ciddi bir demokrasi eksiği var. Ciddi demokrasi eksiği aslında iki nedene dayanıyor. Birincisi hukuki neden, diğeri siyasal neden.

Hukuki neden hepimizinde bildiği gibi %10'luk baraja bağlı. Bu baraj o kadar önemli ki parlamento-nun tek kanatlı bir şekilde yapılması sonucunu doğuruyor. Ama öte yandan %10'luk baraj hak ve özgürlükler alanında gerçekleştirdiğimiz reformlarla taban tabana çelişiyor.

Ben toplantımızda noter senedinin sendika hakkını zedelediğini söylemiştim. Şimdi de şunu söylüyorum % 10'luk baraj Anayasa'nın 13. maddesine aykırıdır. Çünkü oy hakkının özünü zedelemek-

tedir. Anayasa Mahkemesi bir hakkın kullanılmasını zorlaştıran, geciktiren, işlevsiz kılan sınırlamalar hakkın özünü zedeler demiştir.

Şimdi yeniden bu kavramı koyduk; %45'lik oyun çöp sepetine gitmesini sağlayan %10'luk baraj Anayasa'ya aykırıdır, hakkın özünü zedeliyor. Yurttaş olarak verdiğim oyu hesaba katmıyor. Bunu mutlaka işlememiz gerekir. Bu hak ve özgürlükler açısından söz konusu olan engel hukuki engeldir ve kaldırılması gerekiyor.

Siyasal engel ise Türkiye'deki siyasal örgütlenme sorunudur. Siyasal örgütlenme sorunu maalesef kişiden başladığı için sorun olarak karşımıza çıkıyor. Oysa örgütlenme fikirden başlamalı, fikirlerin tartışılmasıyla başlamalı.

Örgütlenme fikrin coğrafi alanına yayılmasıyla geliştirilmesidir. Bu da İstanbul-Ankara eksenidir, çoğu zaman da bu yapılıyor. Ankara-İstanbul rekabeti de depreştiği zaman çoğu zaman örgütlenme sağlanamıyor.

Türkiye sadece Ankara ve İstanbul'dan ibaret değildir. Anadolu olarak görmek lazım; Ankara'nın doğusunda, İstanbul'un güneyinde her tarafında örgütlenme. Ancak bu çerçevede olursa fikirler temelinde, coğrafya genelinde çok çeşitli grupları kapsamına alarak örgütlenme. Lider her zaman bulunur, ama siz liderden başlarsanız mahkumiyeti baştan kabul etmiş olursunuz.

Örgütlenme demokrasi sorunudur demek istedim. Aynı zamanda hem hukukiliğin hem de siyasal faktörün birleşmesiyle daha geniş bir manzara çıkıyor ortaya. Nedir bu manzara hak ve özgürlükler alanında iki adım atıyoruz, bir siyasal kriz çıkıyor ortaya.

Örnek vereyim; YÖK'le ilgili düzenleme, başörtüsü ile ilgili düzenleme, zina suçuyla ilgili, hak ve özgürlükler alanında mesafe kaydettik. Tacikistan'dan gelen bir telefonla zina krizi ortaya

çıktı, bir anda her şey sıfırlandı, bütün değerler alt üst oldu. O krizin çözümü için Brüksel'in müdahale etmesi gerekti. Brüksel'e kesin söz verildi, çok şükür o şekilde çözüldü.

17 Aralık öncesinde bizim Danışma Kurulu olarak hazırladığımız sadece azınlık hakları raporu değil. Henüz son noktası konmayan 1 Ekim'de oyladığımız o büyük rapor, 81 sayfalık Türkiye'de insan hakları 2004 raporu var. Hemen telefonlar gelmeye başladı. Oysa bizim sekreteryamız olmadığı için raporu kimseye bildirmedik. Rapor sert, üstelik 17 Aralık öncesi bu rapor yazılır mıydı.

17 Aralık'ı daha geçmeden rejim tartışması ortaya atıldı, hayır parlamenter rejimle olmuyor bu iş başkanlık rejimiyle olur denildi.

17 Aralık geçildi, tartışma derinleştirildi, başkanlık da başkanlık diye tutturuldu. İyi de daha demokrasinin önünde bu kadar ciddi engeller varken, % 10'luk baraj varken parlamenter rejimin işletilmesi, rayına oturtulması, hak ve özgürlüklerin temellendirilmesi konusunda başkanlık rejimi tartıştırılması acaba Türkiye'ye ne getirir.

Yani o zaman bazı krizleri basın çıkarmıştı, bazılarını sendikalar çıkarmıştı sokağa indiğiniz için, inmeyecektiniz. Bazılarına göre hayır rapor hazırlamayacaktınız.

Krizi çıkaranlar hep başkaları olarak gösterildi ama krizin kaynağı hep belli ama bir tür kamuflej içerisinde oldu.

Sizinle paylaşıyorum başkanlık rejimi şuanda bir kriz davetiyesi değil midir. İnsan haklarını içselleştirmek için yoğun bir faaliyete geçmemiz gereken bu dönemde acaba rejim sorunu yaratmanın bir anlamı var mıdır.

Mevcut olan rejimin nerede aksadığını, nerede tökezlediğini iyice sorgulamadan, önündeki engelleri kaldırmadan hak ve özgürlükler temelinde bunu

yerli yerine oturtmadan acaba böyle bir tartışmayı Türkiye kaldırır mı?

Tartışma iyidir biz bunu zaten yazılarımızda, kitaplarımızda tartışıyoruz. Ama Türkiye'nin başka sorunları yokmuş gibi, hepsi çözüme bağlanmış gibi, kamu görevlileri örgütlenmiş, işçi sendikalarının önündeki engeller kaldırılmış, hakim ve savcılar örgütlenmiş, üniversiteler özerkleşmiş, halk köylülere kadar örgütlenmiş, demokratikleşme tamam mı? O zaman rejim arayışına girelim gibi bir lüksü var mı Türkiye'nin?

Biz hak ve özgürlükler üzerinde düşünürken, hak ve özgürlüklerin nasıl algılanmasına yönelik kafa yorarken, genel rejim üzerinde sınırlamalar, güvenceler hak ve özgürlüklerin yelpazeleri üzerinde durabiliriz, tartışabiliriz. Ama buradaki özü unutmamamız gerekir.

Bir; hak ve özgürlükler temelinde ne yapmamız gerekir.

İki; bunu nasıl içselleştiririz. Siyasal rejimle ilişkisi içerisinde çerçevesinde ne yapmamız gerekir.

Çünkü biz şöyle bir tanım yapıyoruz. Demokrasi, hukuki alt yapısını insan haklarının oluşturduğu bir rejimdir. Siz eğer insan haklarını güvence altına almazsanız demokrasiyi kuramazsınız, % 10'luk barajı kaldırmazsanız 10 milyon kişinin oy hakkını sıfırladığınız bir ülkede demokrasiyi kuramazsınız. Dolayısıyla her ikisini birlikte düşünmemiz gerekir.

Bunları birlikte düşünürken sizlerin çok önemli bir aracınız var, bu da toplu eylem. Toplu eylemle siyasal iktidarları sürekli sadece yasalara değil, insan hakları etiğine de uymaya davet etmelisiniz. Etik olmadan olmaz.

Bugünlerde bu kadar saldırıya uğrayan bir kuruluşa başkan olarak bu ünvanı kullanmak hiçde içime sinmiyor açıkcası. Fakat insan hakları mücadelesi bir siyasal mücadeledir aynı zamanda. Dikkat edin bir

iktidar mücadelesi değil, siyasal bir mücadeledir.

Siyasal mücadele olduğuna inandığım için bunu belli bir noktaya götürmeye çalışıyoruz sizlerle, bu nedenle birlikteyiz.

İki önemli olumsuzluk yaşadık biraz önce örnek verdiğim konuda, bir yasa tanımazlık, iki insan hakları etiğinden bihaber olmak. Yani insan hakları etiğini hiç tanımamak.

Yaklaşık iki yıl önce 26 Şubat 2003'de, Ankara Palas'ta İnsan Hakları Danışma Kurulunun ilk toplantısını yaptık. Kanununa göre Yönetmeliğe göre toplantı başkanı, kurul başkanı, iki yardımcısı ve bir raportör oyla seçildi. Demokratik yolla.

Sayın Abdullah Gül aradan altı geçtikten sonra o seçimde benim karşımda seçimi kaybeden kişiyi, bizim sekreteryaya görevini yerine getirmekte olan birimin başına getirdi, insan hakları başkanlığına getirdi. Ve bir yıldır sekreteryaya hizmetlerimiz sıfırlanmış oldu.

Bizim yaptığımız raporlar bilirsiniz; ÇHD'nde Barolar Birliği'nde, hep orda burda oldu. Bize iş yaptırmamak için, bizi oradan kovmak için. Gitmedik biz, direndik. Çünkü bu bir siyasal mücadeledir. O zaman aynı kişiyi o kurulun başına getirmek yetmedi, bu kez o kişiyi onun başına getirmek için Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu bağımsız değildir, yeni bir ulusal kurum kuralım diye kolları sıvadılar.

İşte o kişi oğul Gül davasının bilirkişisiydi. İşte Türkiye'de insan haklarının durumu budur, yolumuz zordur.

Ben 30 yıldır akademisyenim, asistanlığımdan bu yana 1974'den 2004'e kadar anayasacı olarak çalışmalarımın % 70'i hemen hemen insan haklarına yönelik.

Ama birkaç hafta önce bizim Kurula yapılan atamalar listesine baktığında orada adlarını hiç duy-

madığım kişilerin o kurula atandığını gördüm. İnsan haklarına ömrünü vermiş bir kişi olarak, orada adını hiç duymadığım derneklerin üye yapıldığını gördüm. Mesela Hukukun Üstünlüğü Derneği ne güzel değil mi adı. Hepimizin uğruna mücadele ettiği, yaşamını verdiği ama adını ilk kez duydum. Bilen var mı dedim, dediler ki bu dernek iki ay önce kurulmuş daha genel kurulunu yapmamış bir dernek.

Kurdurulmuş bir dernek, adı güzel hiç kimse karşı çıkamaz bu isme. İçinde insan halarıda var, şimdi bunları dile getirmek benim için çok üzücü.

Sizinle daha iyimser bir konuşma yapmak isterdim. Bunu 17 Aralık da gösterdi ince ve uzun bir yol.

Bizim ince ve uzun yolumuz Türkiye'de insan hakları mücadelesinde vermemiz gereken yoldur, sabrınız için teşekkür ederim.

.Necdet OKCAN (Oturum Başkanı);

Hocam biz de size teşekkür ederiz. Salondan hocama soru yöneltmek isteyenlerin sorularını alalım. Toptan soruları alalım.

3. Oturum; Sorular ve Yanıtlar

SORULAR

**Üzeyir ATAMAN (Lastik-İş Sendikası
Eğitim Dairesi Müdürü);**

Hocamıza gerçekten teşekkür ederiz. AB müzakeresi tarihi alınmasından sonra Türkiye'de siyasal iktidarın da siyasal iktidarın pratiğine karşı çıkan tüm siyasal yapıların da farklı şeyler söylüyormuş gibi görünmesine rağmen aslında aynı şeyleri söylediklerine dair kanı bende de uzun bir süredir vardı.

Hocam bunu yasakları aşmaya çalışanların da aslında 12 Eylül'ü sürdüren bir çerçeveyi aslında bilinç altında taşıdıklarını bir açıdan göstermiş oldu. Gerçekten bugün insan haklarının geliştirilmesi, bir bütün olarak algılanması, demokrasinin geliştirilmesi açısından siyasal iktidarın sanki herkesin önündeymiş gibi görünen çabalarının aslında mevcut düzenle bütünleşen bir anlamda onun kurumsal yapısının sağlamlaştığı bir anlam gösteriyor ama,

diğer tüm siyasal oluşumların siyasal iktidarın yaklaşımlarını daha da geriden izleyen bir konumda olmalarından dolayı siyasal iktidar sanki daha öndeymiş gibi görünüyor. Hocamın da söylediklerine dayanarak bir siyasal iktidar temsil sorunu yokmu Türkiye'de, teşekkür ederim.

Nebile IRMAK (Genel-İş Sendikası İstanbul Konut İşçileri Şubesi Başkanı);

Sizinde söylediğiniz gibi, keşke sizin biraz önce aktarmış olduğunuz bu sıcak bilimsel düşüncelerinizi daha önce diğer bilimadamlarını da sizin gibi toplumla cesurca paylaşabilseydi.

Şöyle bir yanıt olabilir, argümanlarımız yoktu, materyallerimiz yoktu, toplumla buluşma noktasında çeşitli kısıtlamalar yaşıyoruz, biz istesek bu olanaklarımızı yaratabiliriz. Siyasal bir süreç yaratmamız gerekiyor, doğrudur, işte 17 Aralık süreci, ama halen Kızıltepe'de katliam yaşıyoruz, uyum yasaları çerçevesince bir takım adımlar atılmış olsa da hem sizin raporunuza yapılan, hem de basın da gördüğümüz 200 kişilik bir Kürt aydınının başlatmış olduğu imza kampanyasından dolayı soruşturma açılması söz konusu.

Yine toplu gösterilere karşı çeşitli yaptırımlar, davalar açılmaya çalışılıyor, Büyük görkemli 20 Kasım'da gerçekleşen emekçilerin mitingine Başbakan insanları küçümseyerek bir kısım insanların toplanması diye bakarak, böylesi ifadelerde kullanabilmektedir. Bir siyasal mücadele mutlaka olmalıdır. Ama unutmayalım ki sizin de bahsettiğiniz bu antidemokratik uygulamalar da bir düşüncenin, bir zihniyetin hakimiyetini gösteriyor.

Bizim şimdi bu siyasal mücadeleyi hangi argümanlarla, hangi yöntemlerle kimlerle nasıl yapmamız gerekiyor.

Durum gösteriyor ki aciliyet vardır bir an önce başlatmamız gerekiyor. İnsan hakları haftası nedeniyle, Uğurlar öldürülmesin, sizinde dediğiniz

gibi Tasim'deki zincir daha görkemli olmalıydı. Bu konudaki görüşlerinizi istiyorum.

Ertuğrul BİLİR (Basın-İş Sendikası Genel Sekreteri);

Hocamız 91 seçimlerinde bir umudun, bir demokratikleşme beklentisinin ortaya çıktığını söyledi, Demirel'in şeffaf karakol diyerek seçimleri kazandığı dönemdi, ben de hatırlıyorum. Ama sonra gördük ki bu ülke tarihinin en yoğun yargısız infaz ve gözaltı ölümlerini beraber yaşadık.

Gözetli süreleri kısaltılırken, ama diğer yandan bunları yaşadık. Yasal süreçlerde bazı gelişmeler bu ülkenin ve bu dünyanın egemenlerinin bize reva gördüğü bir başka uygulama. AB ve insan hakları süreci ile birlikte tartışılan bir şey var, hocamızda ulusötesi bir dinamik olarak tanımladı bunu, bir dış dinamik kavramı, ben kendi adıma dış dinamik deyince başka şeyler aklıma geliyor. Mesela bizim çocuklar başardı dış dinamiği, mesela 12 Eylül'ün dış dinamiği.

Son dönemde dış dinamiklerle gelişmekten bahsediliyor ama bu ülkenin iç dinamiklerini yok eden bu dış dinamiklerin kuklaları değil mi, bunlarla beraber tartışmanın doğru olacağını düşünüyorum, teşekkür ederim.

Ali Rıza KÜÇÜKOSMANOĞLU (Nakliyat-İş Sendikası Genel Başkanı);

Şu bir çelişki değil mi, siz sorunu Türkiye'deki demokrasinin yetersizliğine ve hukuki ve siyasal nedenlere bağladınız. Hepimizin de bildiği gibi demokrasi sorunu, sınıfsal bir sorundur. Türkiye'deki demokrasi azınlığının da en önemli sınıfsal nedeni Türkiye'deki kapitalizmin serbest rekabetçi dönem yaşamamasıdır. Yani Batıdaki kapitalist ve emperyalist ülkelerde olduğu gibi kendi gerisindeki sınıfları tasfiye edememesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'deki demokrasinin de gelişememesinin esas nedeni budur.

Sizin söyleminiz de AB ile ilgili gelişmelerin tepeden inmeci olduğunu yönünde. Türkiye'ye Brüksel'den talimat veriliyor ve Türkiye'de bu talimatları uyguluyor. Bunun doğru olmadığını, demokrasiyi içselleştirememenin bir sonucu olduğunu söylüyorsunuz. Ama diğer taraftan da demokrasi sorununu hukuki ve siyasal nedenlere bağlayarak, toplumsal ve sınıfsal, ekonomik boyuttan çıkarmış oluyorsunuz. Ben bunun bir çelişki olduğunu düşünüyorum.

Diğer bir konu da AB ile birlikte Türkiye'de insan haklarına dair olumlu bir havanın bilinçli olarak yaratılmakta olduğu. İlerleme raporlarına bakıyoruz, önümüzdeki süreçle ilgili Türkiye'ye sunulan ev ödevlerine bakıyoruz. İşçi sınıfı adına, emekçi halklar adına hiçbir şey yok. Burada Avrupa emperyalizminin egemenlik aracını sürdürmesi açık bir biçimde ortaya çıkmıştır. Çünkü yanı başımızda devam eden Irak işgalinde 100 binden fazla insan katledildi. Yine bu görüşmelerin tıkandığı süreçte Cüneyt Zapsu Başbakan'ın danışmalarından, iki yere telefon ediyor, biri ABD büyükelçisi, diğer İngiltere büyükelçisi. Biz çekip gidiyoruz diye. Buradan da görüldüğü gibi asıl insan haklarının olduğu yer hergün Irak'ta binlerce sivil katlediliyor, bunlarla ilgili bakıyoruz. Belki bilgi eksikliğim olabilir, ama ne AB'den ne de BM'den herhangi bir tepki ortaya konulmuyor. AB'nin bu ikiye yüzlülüğünü de ortaya koymamız gerekiyor.

Türkiye, Türkiye tarafından yönetilmedi, sizin de söylediğiniz gibi Brüksel'den gelen talimatlarla yönetildi. Ekonomik bir takım şeylerle ilgili bir takım yerlerden talimat alıyorsa bu ülkenin kendi kendini yönetmediği somut olarak ortaya çıkmıştır. Şimdi Türkiye emekçi ve işçi kesimlerinin kendi bağımsız emperyalizme karşı mücadelesinden geçiyor, demokrasinin de gelişmesi buradan geçiyor. Türkiye kendi ayakları üzerinde duracaksa bu yolu izlemesi ile mümkün olabilir. Diğer türlüşünün doğru olmayacağını düşünüyorum, teşekkür ederim.

Necdet OKCAN (Oturum Başkanı);

Arkadaşlar soruları almaya devam edeceğim, sorularınızı daha kısa tutmanızı diliyorum.

Musa AĞACIK (Gazeteci);

Bizim topluma soru sorma bilincinin aşılması için bir kurs açmayı düşünüyor musunuz?

İkinci sorum, geçen gün Demirel'den randevu istedim. Randevu vermedi, sordum ne zaman geleyim diye. Demirel bana 2008'de gel dedi. Acaba Demirel'in bu azminin bizim solculara ulaşması için ne yapmamız gerekiyor. Solcularımıza kitap okuma bilincini aşılamamız için ne yapmamız gerekiyor, teşekkür ediyorum.

İsmail BAYDAN (Genel-İş Sendikası);

Hocam ben şunu merak ediyorum, bir yönüyle teori yönüyle anlatıyorsunuz, siz bir şiddete maruz kaldınız. Kimin hakkı kime verildi de bu şiddete maruz kaldınız.

Solcular, muhafazakarlar, liberaller, aşırı şekilde milliyetçiler rahatsız. Sizin önderliğinizde yapmış olduğunuz raporda kimin hakkını kime verdiniz de bu kadar eleştiriye maruz kaldınız, bunu biraz halk dilinde genellerseniz, teşekkür ederim.

Tonguç ÇOBAN (DİSK Eğitim Dairesi Müdürü);

Hocam ben teknik bir soru sormak istiyorum. İlerleme raporundaki şartlardan biri, Türkiye'nin 96 yılındaki Avrupa Şartını onaylaması ve Şart çerçevesinde bir toplu şikayet protokolü var ve bunun da onaylaması.

Şuan da Avrupa Sendikalar Konfederasyonu da bütün aday ülkelere ve bütün üye ülkelere önerdiği, hatta kampanya yapın dediği bir şey, çünkü ikinci kuşak hakları daha detaylı düzenliyor. Amsterdam Antlaşması'ndan bu yana anayasa ile beraber müktesebatın da bir parçası artık, bu konuda bilginiz varsa!

Avrupa Sosyal Şartı bu konuda bir denetim mekanizması yaratmadı bugüne kadar daha çok ikinci kuşak haklarda bir denetim yapıyordu. Özellikle bu toplu şikayet mekanizması çerçevesinde nasıl bir olanak doğar, doğabilir mi, bu hangi sırayla Türkiye'nin gündemine gelebilir, bu konuda bilgi verebilir misiniz.

YANITLAR

Prof. Dr. İbrahim KABOĞLU;

Öncelikle Musa beyin sorusunu yanıtlamaktan kendimi muaf tutuyorum. Çünkü sorular soruldu, demek ki sendikacılarımızda soru sorma kültürü var.

Siyasal örgütlenme ve temsil sorunu, onu kısmen değinerek belirtmeye çalıştım. Türkiye'de ciddi bir temsil sorunu var. Bizi Avrupa'dan ayıran, şuanda kendi topluluklarına girmek istediğimiz mekandan, bize derogasyon diyorlar, aslında bu bir derogasyon dur.

Avrupa'dan biri diyebilir ki Türkiye'de ciddi bir temsil eksikliği var. Türkiye'deki bu temsil eksikliği, bizim ülkemizdeki uygulanan demokratik rejimde bir sapma yaratıyor, derogasyon yaratıyor. Biz Türkiye'yi bunu düzeltmezse bu klübe kabul etmeyiz diyorlar.

Avrupa ile bizim ilişkilerimizde şöyle bir ciddi sorun var. Bizimkilerin oraya yansıtılmaları; sakın ha oraya dokunursak biz istikrarımızı kaybederiz, ülkede istikrarsız hiçbir şey olmuyor, koalisyon hükümetlerinden çok çektik şeklinde. Avrupalılardan bunu % 10'luk baraj sağladı, buna dokunmayalım diye bir açıklama alıyorum.

Soruyorum, çünkü münferit bir olaya kadar, bir kilise inşaatının eksik olmasına kadar karşıyorsunuz, görüş belirtiyorsunuz. Haklısınız ama % 10'luk baraj gibi bir demokrasi sorunu karşısında sessiz kalıyorsunuz.

Bizim son yıllarda yaptığımız öneri, hatırlarsınız

Danışma Kurulunda geçen sene rapor yazdığımızda hayır dedik, bunlar önemli ama % 10'luk baraj da önemli dedik. Yavaş yavaş gündeme alınıyor. Fakat bizim tarafımızdan da böyle bir savunma var sanırım. Aman dokunmayalım baraja çünkü istikrar bozulacak aman dikkat edin.

O zaman şunu kullanabilirsiniz; madem ki % 10'luk barajla istikrar sağladınız o zaman niçin başkanlık rejimini arıyorsunuz. Fazla mı geldi istikrar, çok mu rahat geldi biçiminde.

Ama demokraside derogasyon yaratıcı çok ciddi bir temsil sorunumuz var. Bu temsil sorunu % 10'luk baraj çözülsün de yalnız başına halledilecek bir sorun değil.

İkinci aşamaya geliyoruz; örgütlenme temelinde demokrasi sorunu. O da birbirine yakın fikirlerin güç birliği yaparak, ittifak yaparak siyasal örgütlenmeyi gerçekleştirmesi. Ya da mevcut olan siyasal örgütlenme halkalarını genişletmesi. Bunun dışında Türkiye'nin bir seçeneği yok. Diğer sorularla birlikte düşünecek olursak acaba başka ne yapılabilir, sendika özgürlüğümüz çerçevesinde ne yapabiliriz. Bir toplu özgürlüğün öznesiyiz biz, sadece burada olanlar değil, binler, on binler, yüz binler bu bir güç. Bu güç yalnızca işçi maaşı ile sınırlı bir hak mücadele değildir. Bu bir özgürlükler mücadelesidir. Bütün özgürlüklerin zaten anlamı bu. Bu aynı zamanda örgütlenme yoluyla siyasal mücadeledir.

Bakın iki gündür gündeme geldi 14 Aralık 2004 tarihli İçişleri Bakanlığı Genelgesi, herhalde duymuşsunuzdur. 1982 sonuna kadar tutulan fişlerin imha edilmesi.

Belki tam izlemeyenler açısından küçük bir bilgi. Bu fişler yargı kararı değil. Yargısal bir işlem yapılmamış, savcılık dava açmamış, savcılığa intikal bile etmemiş. Nedir bu bir biçimde karakola gitmiş kişi, bir toplantıya katılmış gözaltına alınmış, ya da benim öğrencim bir toplantıyı kenardan alkışlamış,

düşüncemiz falan polisin ya da falan MİT elemanının hoşuna gitmediği için hakkımızda rapor tutmuş. Nüfus kaydımızın bulunduğu ilçeye gönderilmiş ve nüfus kaydımıza iliştilmiş.

Dikkat edin arkadaşlar 25 yıldır duruyor orada. Bu şekilde kaydedilmişlerin sayısı 200 bini aşıyor Türkiye'de. İçişleri Bakanlığı bunları imha edin diyor, olumlu bir gelişme.

Peki 82'den sonrakiler ne olacak. Türkiye'de yoğun askeri uygulamanın, daha sonraları 1990'lara kadar sıkıyönetimin ve olağanüstü halin 2000'lere kadar uygulandığı dönemde, bu tür şüphe sonucu insanların gözaltına alınması, karakola çağırılması, izlenmesi vs. işte bunlar ne olacak.

Sendika olarak ne yapabiliriz dendi. Sendikaların da sesini yükselterek, sayın Bakan olumlu bir adım attınız bu fişlemelerin yapılmasının, saklanması hukuka aykırı olduğunu gösterdiniz. Buyrun 82'den sonrakileri de imha edin. Çünkü onların saklanması için de herhangi bir hukuki bir neden yok. Madem ki daha öncekileri hukuka aykırı diye imha ediyor-sunuz, 82'den sonrakilerin de imha edilmesi için ikinci bir gelge yayınlayın.

Ya da şu yapılabilir, Türk-İş buna karşı çıkacak değil, Hak-İş buna karşı çıkacak değil, belki Kamu-Sen karşı çıkabilir. Ama burada herkesi potansiyel suçlu yapabilen bir uygulama söz konusu. Bu nedir, aynı zamanda siyasal organlara bir çağrıdır, bu bir siyasal mücadele sürecidir.

Şunu söylemek istiyorum sendikalar hukuki ve siyasal araçları çok iyi kullanmalıdırlar. Nasıl ki çıkışlarla siyasal iktidar üzerine baskı yapmak mümkün ise, aynı zamanda büyük gösterileri de elden geldiğince çok büyük yapacak, çok etkili yapacak önlemleri alarak, başkaları ile işbirliği yaparak, bu çerçevede siyasal mücadele ile mesleki mücadelenin iç içeliğini göstermeleri gerekir. Tabiki Türkiye henüz o noktaya gelmedi. Siyasal partiler

kanununu değiştirerek Avrupa devletlerinde mevcut olan parti sendika arasındaki ilişkilerin de kurulması, gözden geçirilmesi de belirtilebilir.

İ dinamik, dış dinamik ayrımını haklı olarak gündeme getirdiniz. Ben de bunu bir yazımda belirttim, ama dış dinamik lokum gibi, iç dinamik dinamit gibi algılanıyor. Hemen şunu belirtelim, dış dinamik yada dış itici güçlerin yönü nedir, alanı nedir.

Dikkat edin arkadaşlar bu Anayasayı değiştirelim derken, şu hüküm yüz kızartıcıdır derken bize neler söylenmedi. Aynı teraneler 90'lı yıllarda da oldu. Neler söylenmedi ki; bölücü mü denmedi, ne raporlar tutuldu hakkımızda, ama Avrupa Birliği ile değiştireceksin.

Anayasada dil yasağı olur mu, bir anayasacı olarak böyle bir yasağa hiçbir anayasa da tanık olmadım. Bizimkilerde onu savundu bir biçimde, biz söyleyince ne demek istiyorsun dendi, ama AB deyince tıpış tıpış yaptı.

Öyle de olsa sonuca bakmak zorundayım, madem ki benim i dinamığım yoktu onu ben sağlayamadım. İnsan aklına aykırı olan bir düzenlemenin düzeltilmesi savunulmalı. Bunu da şu şekilde yadırgamamak gerekir, bakın bizim esasen sorununuz şu, biz geçen hafta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 56'cı yıldönümünü kutladık. Nedir onun özü, insan hakları evrenseldir, evrensel eğilimleri içeriye yansıtacaksınız. Yani siz Uğur Kaymaz'ı öldürebilirim diyemezsiniz, işkence yaparım sen karışamazsın, bu benim vatandaşım diyemezsiniz. Uluslararası örgüt size müdahale eder. Bunun anlamı budur zaten.

İnsan hakları alanında uluslararası dinamikler, evrensel nitelikte itici güçler 20. Yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkmış bulunuyor ve biz de bunu kabul etmiş bulunuyoruz.

Biz niçin hazmedemiyoruz bunları, çünkü bize dayatılan başka şeyler onları kabullenmemizi

zorlaştırıyor. IMF'nin, DTÖ'nün dayatmaları bizleri çok yakından etkilediği için, aslında dayatma olarak algılanmaması gereken insan hakları alanındaki dış dinamikler bizi rahatsız ediyor. Bütün sorun bu dış dinamikleri nasıl kullandığımızda düğümleniyor.

Olumlu olarak adettiğimiz dış dinamikleri kabullenmek durumundayız, onları içselleştirmek için çaba göstermek durumundayız. Hele hele bizdeki gibi iç dinamikleri çok zayıf olan bir toplum için. İşte bunun örneği DİSK'tir, 12 Eylül sonrası uğradığınız erozyon göz önüne alındığı zaman budur. Ama görüyoruz ki toplu imza dediniz, ne oldu biz halen aydınlar dilekçesi diyoruz. 20 yıl önce olağanüstü dönemde verilen toplu dilekçenin izlerini belleğimizden silemeden 20 yıl sonra benzer şeylerle karşılaştık.

Demekki iç dinamiğimiz yok, bazı yerlerde sıfırlanıyor, ya çok zayıf yada çok sınırlı kalıyor. O zaman bu tür açılımları yapmak için dış dinamiği kullanmak zorunlu. Hele hele bu insan hakları alanında ise onu reddetmek değil, bütün sorun iç itici güçlerle, dış itici güçlerin birlikteliğini iyi sağlamak.

Burada Avrupa'yı bir emperyalist kıta olarak nitelendirdiniz, bunu şöyle açıklamak gerekir. Tabiki Irak savaşı bütün dünya için büyük bir dram doğrusu. Hatta ben Amerika'nın BM'ye rağmen savaş saldırısını BM örgütüne karşı bir darbe şeklinde nitelendirdim, bu çok ciddi bir durum. Ama şu da var, AB henüz yok ortada, ABD gibi bir devlet daha kurulamamış, AB devlet olarak yok ortada. Eğer AB siyasal olarak ortaya çıkmış olsa o zaman biraz daha farklı bir dil kullanmak gerekirdi. Ama henüz yok, olduğu biçimiyle de tam birlikten söz etmek zor. Bu konuda söylenmesi gereken çok önemli şeyler var elbette ama zaman yeterli değil.

Belirtmem gereken çok önemli bir nokta var, siyasal temsil sorunu ile ilgili bir durum, o da şudur AB ile ilişkilerimizi hep hükümetler arası bir ilişkiye indirgemiş oluyoruz. Belki düzeyi yüksek ama sınırlı

olması bakımından indirgeci bir yaklaşım. Böyle olduğu için bütün kozlar, ilişkiler, cep telefonlarından daha bir sürü şeye kadar hep hükümetler düzeyinde yürütülebilen şeyler diye algılanabiliyor ve esas yanlışımız burada.

Bu aynı zamanda toplumlararası ilişkiler sorunudur. Sendika ise sendikalar arası, üniversite ise üniversiteler arası, sivil toplum örgütleri ise sivil toplum örgütleri arası ilişkidir. Biz 17 Aralık öncesi Brüksel'e çıkartma yaptık deniyor, şu kadar kadınıımız, şu kadar erkeğimiz, şu kadar sivil toplum örgütümüz Brüksel'e gitti ve Avrupalıların gözlerini boyadık. Durum bu değil, bütün sorun o etkinliği günlük yaşamın bir parçası haline getirmektir. O zaman Avusturya'da, Fransa'da yapılacak bir referandumu tersine dönüştürme şansımız olabilir. Yoksa evet Başbakan iyi becerikli ama Türkiye hala zina tartışması yapıyor, namus cinayetleri oluyor gösterilen tepkinin derecesine göre tartışılıyor.

Avrupa ile bizim aramızdaki sağ sol ayrımına değindiniz, gerek sağda, gerek solda önemli bir sorun var bizde. Şimdi bir sol kesim çıktı Kızıllema diye daha belli kesimlerin öldürdüğü kişilerin kanları kurumadan, onların failleri bulunmadan onun mirascısı olduğunu söyleyen parti onlarla kol kola girmeye başladı. Vatan millet adına solculuk adına böyle yanyana geliyor. Avrupa'ya da kesinlikle emperyalist dil kullanıyor. Ben o zaman derim ki Avrupa'yı tanıımıyorsun, nasıl Avrupa'ya bizi tanıımıyorsunuz diye eleştiriyorsak, doğru bir tanıma eksigi var. Ama bizimkilerin de körü körüne Avrupa'ya hayır, biz sizden hiçbir şey istemiyoruz tavrını da ben Avrupa'yı tanınamaktan kaynaklı diye düşünüyorum. Bu şu demek değildir, Avrupa'nın her dediğine evet diyelim değildir, Avrupa ile ciddi, eşit temelli, onurlu bir biçimde ilişkilerimizi ilerletelim.

Şimdi rapor kimin raporu, rapor niçin her kesimde rahatsızlık uyandırdı, rapor okunmadığı için. Eğer raporun başında azınlık deyimi olmasaydı belki

hiç duyulmayacaktı. Ama azınlık ya, biz kökenimiz çok farklı olsa da birlikte bütünüz, kesinlikle farklılığı kabul etmeyiz.

Dikkat edin ne tartışması oldu, “ne mutlu Türküm diyene” tartışması oldu. Atatürk öyle mi dedi, böyle mi dedi. Yapmayın, insanlara zorla Türküm dedirtmek zorunda mısınız. Bunu 12 Eylül’de yaptık, generaller düzeyinde yaptık Diyarbakır’da, siz dağ Türküsünüz denildi. Genel Kurmaydan generaller geldi Dicle Üniversitesinde konferanslar verdiler. Siz ayrı değilsiniz, siz de Türksünüz. Bırakın ne mutlu Türküm diyene, Türküm dedirtmeye çalıştık olmadı, tutmadı bu. Ondan sonra Kürtsen Kürtsün, bırakın Türkiyeliyim diyebilsin adam ama okumadan olmaz. Rapor da ne istedik; Lozan Anlaşmasını adam gibi uygulayalım dedik. Vay Lozan Anlatışmasının kalkmasını istiyorlar diye çıkıştılar. Hayır tam tersine Lozan Antlaşması uygulansın dedik. Lozan Antlaşması uygulansın ki Avrupa bize birtakım şeyleri dayatmasın.

Burada üç eksik var; dikkat, dinleme ve duyarsızlık. Raporu okumadan, açıklama, bizi dinlemeden bize küfretme. Sonuçta da toplumsal duyarlılık değil, toplumsal baskı söz konusu oldu, toplumsal linç oldu.

Avrupa Sosyal Şartı önemli bir konu. Benim tavsiyem şu; belki Avrupa Sosyal Şartı konulu bir toplantı düzenleyip onun üzerinde hangi mekanizmaları izleyebiliriz, neler yapabiliriz konuşabiliriz. Sizin sorduğunuz Avrupa Sosyal Revize Şartı, bildiğim kadarı ile Türkiye daha onaylamadı. Eğer biz onun onaylanmasını sağlarsak, Türkiye’de insan haklarını 61 Anayasası’nın düzenlediği insan onurunun, asgari yaşam düzeyiyle, geliri ile bunlarla tesis edilebileceği düşüncesine ulaşabilir, bunun uluslararası alanın bize sağlayacağı araçlarla yapabiliriz. Tabiki Avrupa Sosyal şartının mekanizması, insan hakları Avrupa Sözleşmesi mekanizmasından

çok daha yumuşak, ama ne varki insan haklarının tanıdığı şartlar çok sınırlı. Sosyal Şartı, dediğim gibi özellikle genişledi, sendika olarak ne yapabiliriz dediniz. Sendikalar arasında, diğer toplum örgütleriyle işbirliği yaparak Revize Sosyal Şartı uygulayın diyebiliriz, bizde bu haklarımızı kullanabilelim diyebiliriz.

Teşekkür ederim.

3. Oturum; Kapanış Konuşması

Süleyman ÇELEBİ (DİSK Genel Başkanı):

Değerli arkadaşlar hocama gerçekten çok teşekkür ediyorum. Önemli katkılarını daha önceki toplantıda da almıştık. Bu toplantıda da önemli katkılar ve bize ufuk açmada yol haritası ortaya koydu.

Ayrıca sayın Tarhanlı bugün buraya gelemedi, o da bir insan hakları mağduru. Öyle bir ihlale uğradığı için bugün buraya gelemedi.

Bütün bunları değerlendirdiğimizde 1. kuşak, 2. kuşak, 3. kuşak ayrımı yapmadan temel insan hakları çerçevesinde yürüttüğümüz mücadelenin DİSK kurulduğu günden bugüne kadar ne kadar haklı zemine oturduğunu bugün daha kavradığımızı sanıyorum.

Klasik anlamda sadece ücret sendikacılığı temeline oturmayan bir anlayışla gerek 20 Mart faşizme ihtar eylemini yaparken, gerekse üniversite önündeki gençlerin öldürülmemesi için mücadele veren bir örgüt, DGM direnişi yapan ve ona başkaldıran bir örgüt, toplumsal bütün sorunlara, fındık mitinginden, pamuk mitingine kadar yapılan mitinglerle toplumsal bütün teleplerin baskıcı unsuru olan örgüt, üst aramanın onur kırıcı bir ilişki olduğunu kendisine yönelik bir insan hakkı ihlali olduğunu ortaya koyan ve bu konuda direnen bir örgüt, 1 Mayıslarla, yaptığı demokrasi mitingleri mücadelesiyle Türkiye demokrasi mücadelesinde yer alan ve insan hakları

mücadele zeminine oturan bir örgüt olarak, bugünde aynı sorumluluk içerisinde hareket etmemiz gerektiğini herhalde kavramış durumdayız. Zaten biliyoruz ama kendi alanımızda yeni gelişen kuşakla buluşturmada bu organizasyonun, bu eğilimin önemli katkı verdiğine inanıyorum.

Bir ambargo ile karşı karşıyayız, bir tekeli medya imparatorluğu ile karşı karşıyayız. DİSK hergün bir şekli ile mücadelenin içinde, güçlü oranında, daha etkin daha kalıcı, biraz önce adlarını saydığım eylemlere uygun bir direniş örgütlenmesi içinde yer alabilir. Ama bu süreçte de müdahale edebileceği bütün süreçlere bağımsız tavır koyabilen bir örgüttür. Devletten bağımsız, siyasi partilerden bağımsız, sermayeden bağımsız bazı eylemlilikler içerisindeyiz. Sosyal güvenlik konusunda başlattığımız mücadele DİSK dinamiğidir. Oraya yüzbinlerin katılmasında bizim katkı payımız az olabilir ama Türkiye örgütlenmesini oluşturan ve Ankara'ya taşıyan örgüt DİSK'dir. Ve yine sosyal güvenlik kamu reformu yasa tasarısı en son tüm toplumu ilgilendiren asgari ücret tespiti ile ilgili. Bunların basına yansması ayrı, yansmadığını ben de kabul ediyorum. Dün bir grup arkadaşımız Ankara'da Bakanlık önünde en az on beş televizyonun önünde eylem yaptılar. Ben Bölge Çalışma Müdürlüğü önünde en az on beş televizyonun huzurunda, bu eylemleri deklere ettik. Yansması, sadece birkaç tane gazetede.

Nasıl bir fotoğraf görüyorsunuz valla, DİSK bu konuda birşey söylemiyor. Söylediklerimizin yarısı dahi yansısı herhalde ivme her geçen gün artacak. Bunun artmasını engellemek içinde bir sansürle karşı karşıyayız. Irak savaşı ile ilgili verdiğimiz mücadele de ortada, insan hakları temelindeki yaklaşımımız duyarlılığımız bugün anlaşılıyor. Ama 80'i aşkın vatandaşı da bizden öldü ama orada hergün hergün yüzlerce insan ölüyor, orada bağımsızlık mücadelesi veren yüzbinlerin hesabını kim soracak. Böyle bir duyarsızlık var.

Değerli arkadaşlar bir yer bombalanıyor, bizimle beraber beş altı örgüt Taksim alanına çıkıyoruz toplumun duyarlılığı 2-3 bin kişi ile sınırlı kalıyor...

Bizim örgütümüz AB sürecinde, işçi sınıfının verdiği mücadele ile orada sosyal Avrupa olması için, emeğin Avrupası olması için verilen mücadele ve bizim burada verdiğimiz mücadele eş mücadeledir. Ve bir bütünün parçasıdır. Bu anlamda enternasyonal dayanışma hattımızı kuramazsak sınırlı ve sık kalırız. Bu süreçlere müdahale etmek bizim görevimiz. Avrupa'daki mücadeleye seyirci kalmak değil, oradaki dayanışmayı buradan da kurmak işe yarar ve çözer. Yoksa oradaki işçi sınıfı yok olsun Türkiye'deki işçi sınıfı yaşasın diye bir süreç bizi yaralar. O nedenle geniş kapsamlı bir mücadele içinde yer alan en öncü kadrolarsınız. Bir sorumluluğunuz vardı bu sorumluluk bilinciyle hepinizin hareket ettiğini biliyorum. Ama yetmez bugünden itibaren bu alandaki mücadelemizi de bir başka ivmeyle doğru taşımak durumundayız. Bu anlamda yeniden bu yol haritasında tabii ki klasik bir söylem içerisinde sendikal hareketi donduramayız.

Elbette verdiğimiz mücadelenin içerisinde siyasal mücadele de vardır ve vereceğiz. Kendimizi siyasi parti yerine koymadan vereceğiz. Kitle örgütü olma, baskı grubu olma ilişkisini kurarak ama siyasal mücadele de verme durumundayız. Çünkü verilen mücadele siyasal mücadeledir. Bu siyasal mücadelenin zeminini, bir ideolojik hattı kurmaz ve örmezsek o zaman bize bu saldırıları daha çok yapacaklardır.

Biz yaptığımız zaman ideolojik suçlaması yöneltiyor, kendileri yaptıkları zaman; IMF'nin politikarını, DB'nın politikalarını uyguladıkları zaman ideolojik değil, ekonomik oluyor galiba. O nedenle ideolojik hattı da doğru zemine oturtma adına ve bugünkü sorululuğumuzu da geliştirerek bu projeden ürettiklerimizi doğru zemine oturtmalıyız.

Burada hocam bunların açılımını sundu, bunlar

yalnız burada bizim iki kişinin kendi arasında kalması gereken bilgiler değil. Tüm toplumla bunları buluşturma aracı birinci ağızdan siz olasınız diye bugün burada beraberiz.

Bu projenin gerçekten bu ilişkisi açısından, Avrupa Birliği ilişkileri açısından özellikle komisyondan gelen arkadaşımıza teşekkür ediyorum. Bu proje de bizim bu sürece nasıl katkı vereceğimize yön vermiştir, yardımcı olmuştur.

Ben bir kez daha bu projede emeği geçen, katkı sunan bütün arkadaşlarıma huzurunuzda teşekkür ediyor saygılarımı sunuyorum.

Necdet OKCAN (Oturum Başkanı);

Hepinize teşekkür ediyoruz katıldığınız için, toplantımız sona ermiştir...

RESİMLER

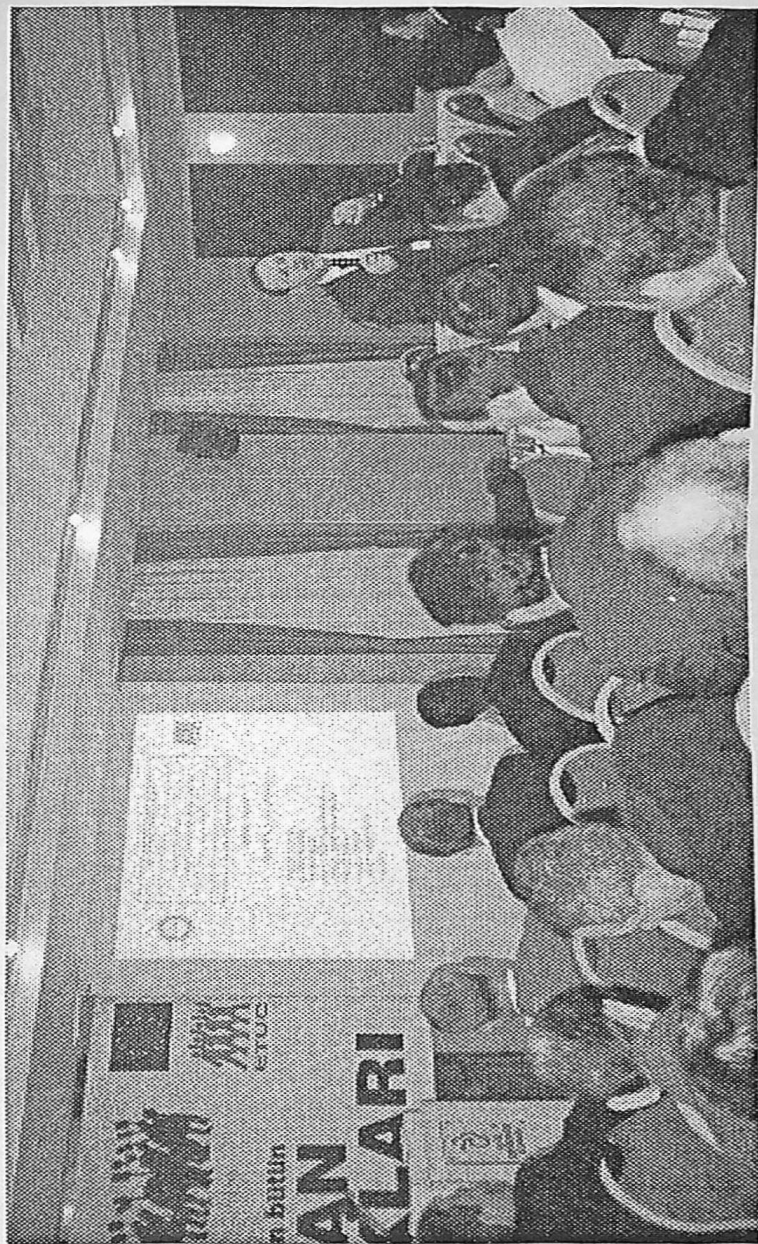

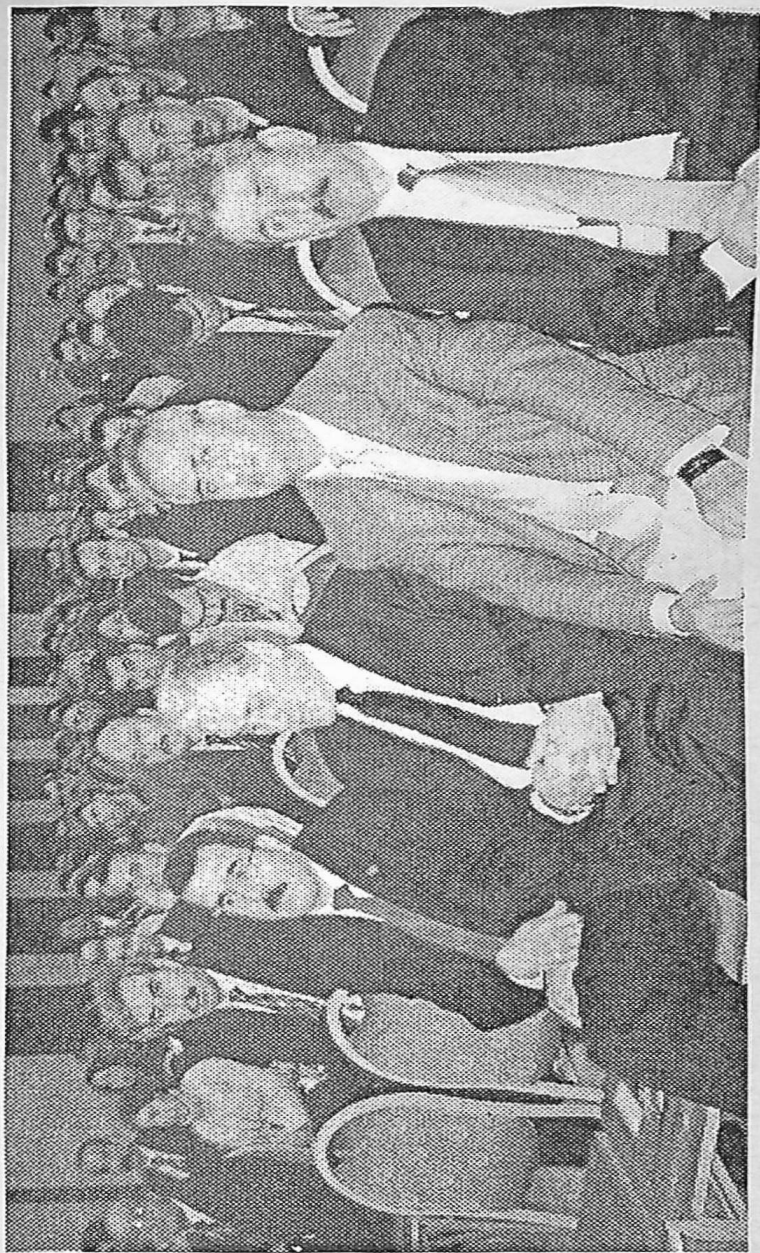

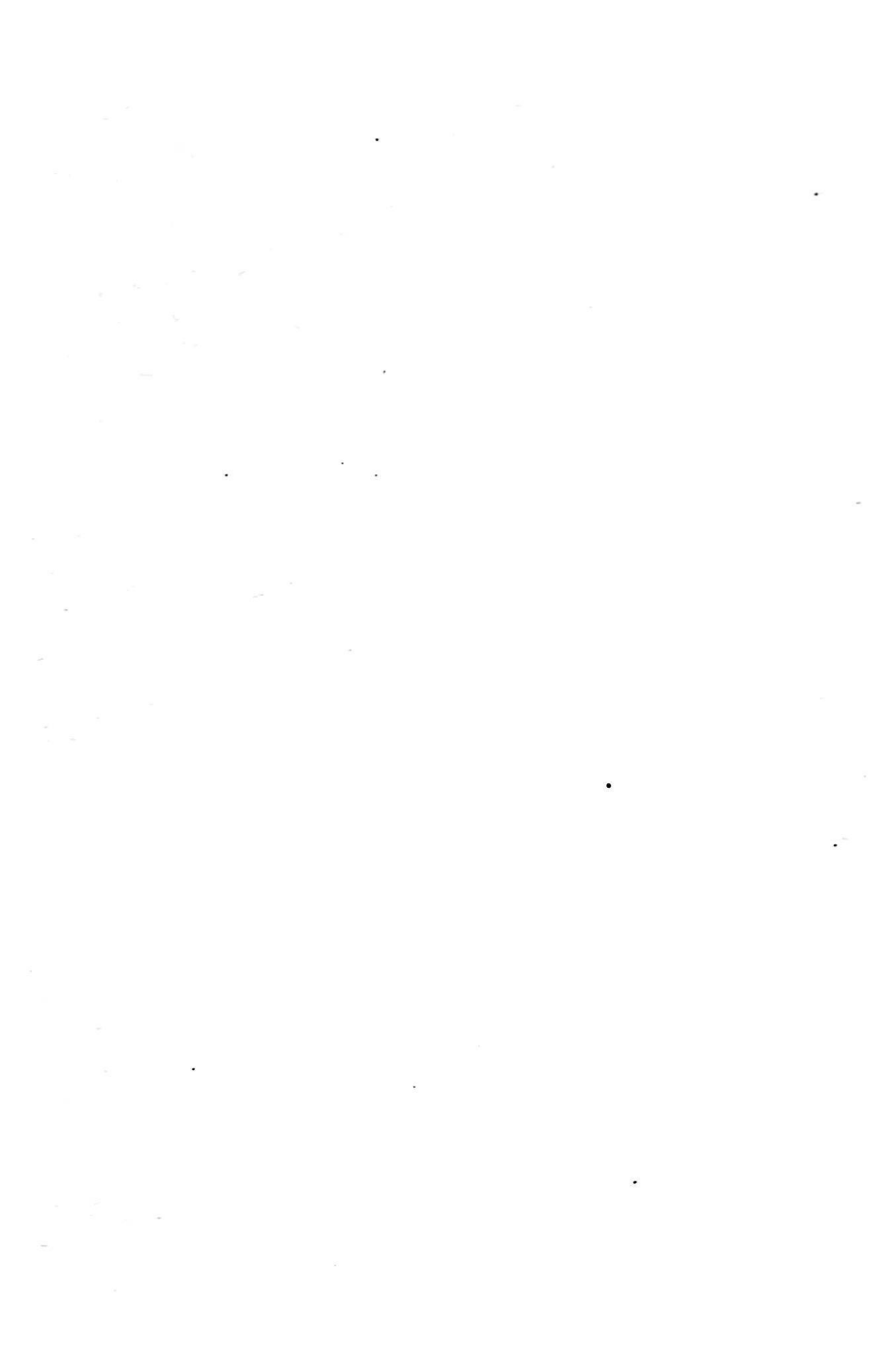

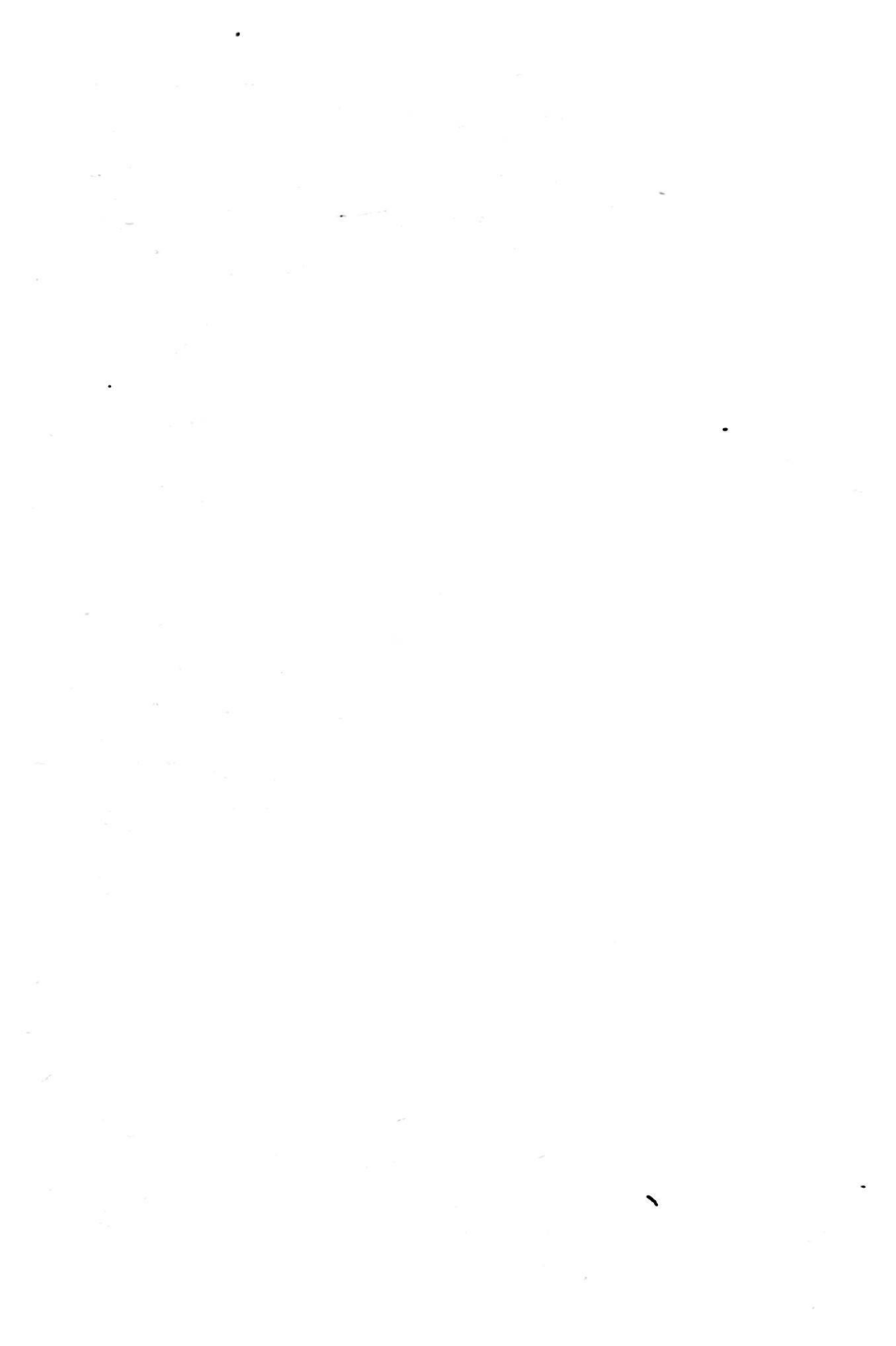

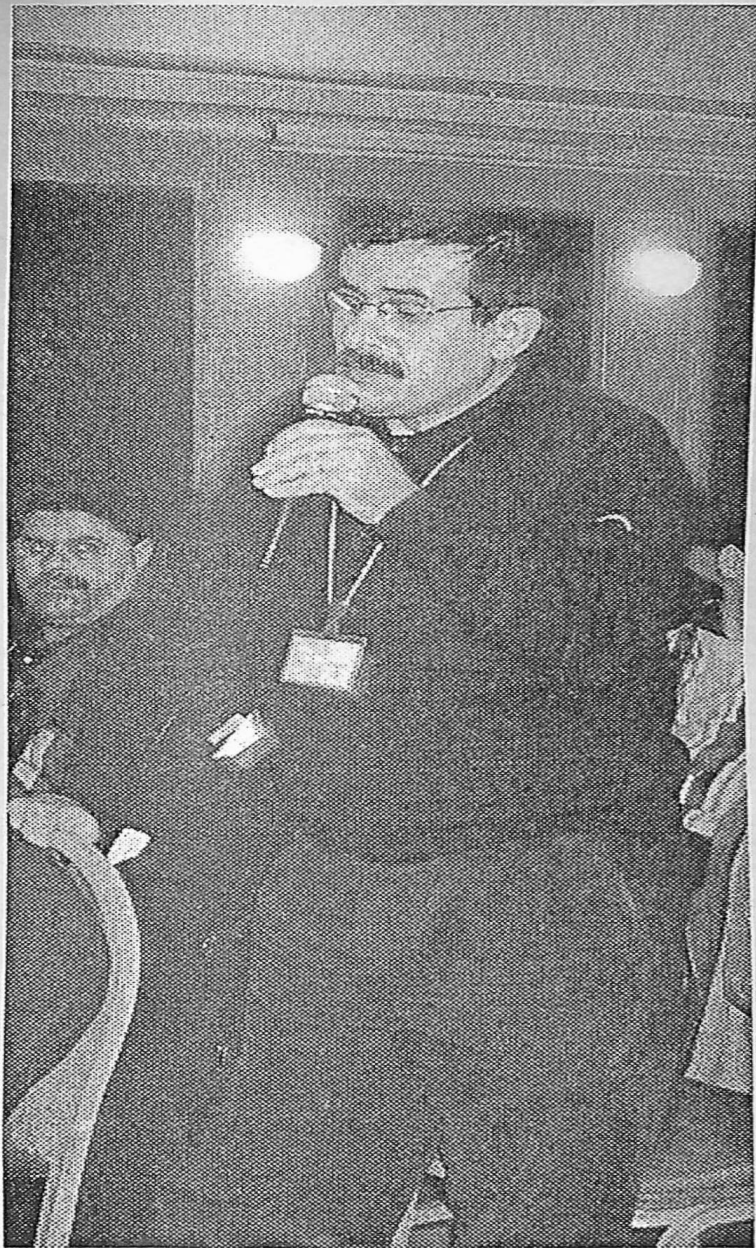

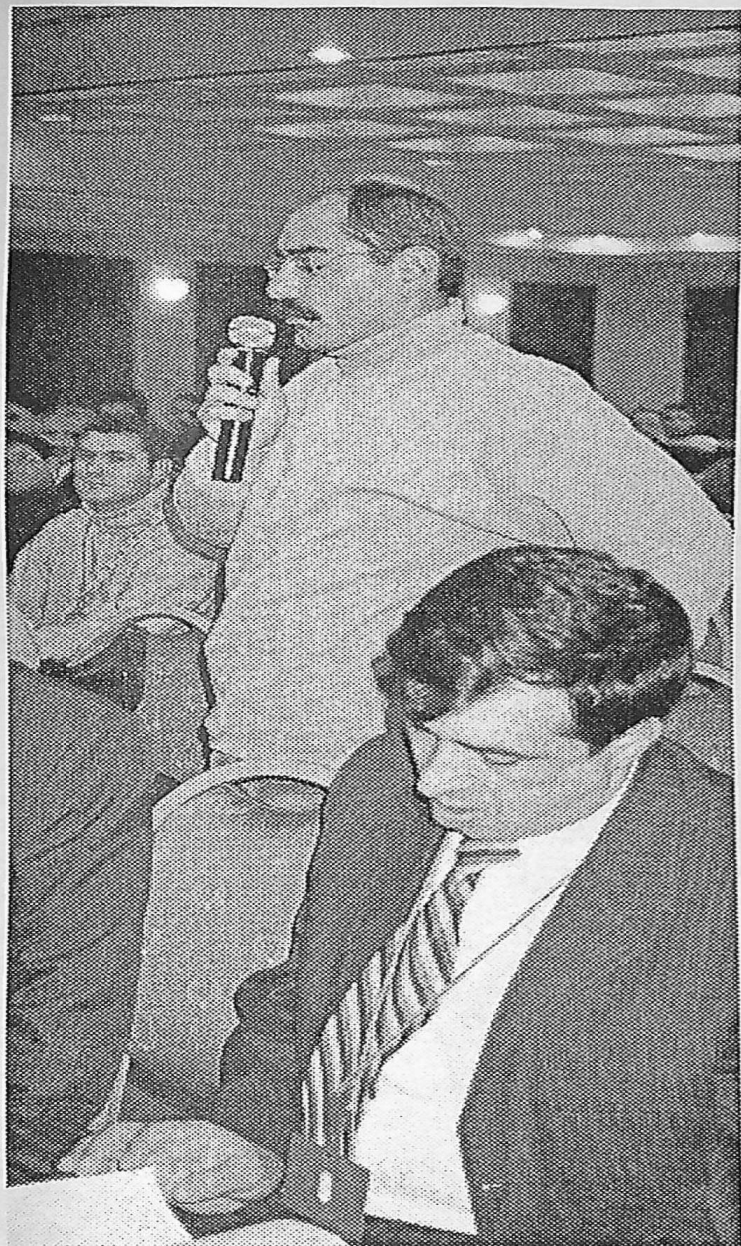

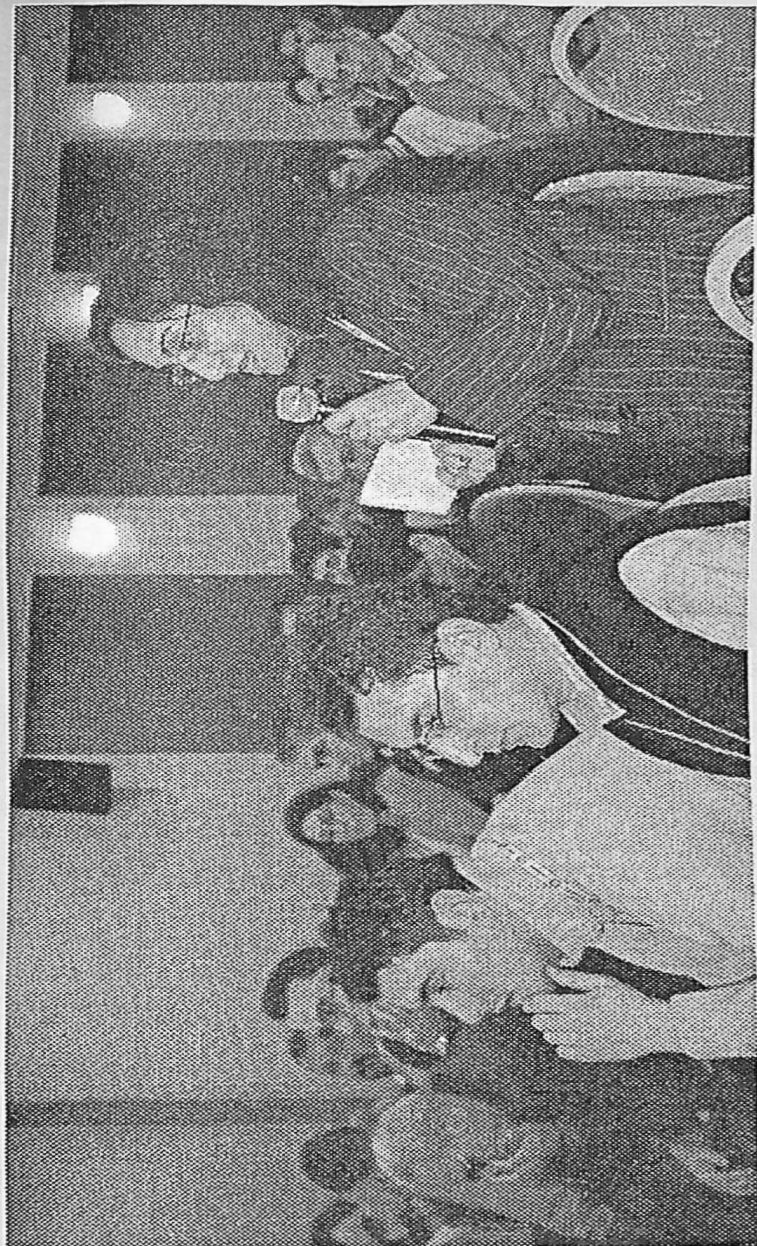

DİSK
İnsan Hakları İzleme Merkezi
(İHİM)

İHİM Sorumlusu
Nüket Necdet Okcan

Adres
Atatürk Caddesi-i Hürriyet Caddesi
Nakiye Elgün Sokak. No: 117 Kat: 5
Şişli/İSTANBUL

Telefon
(0212) 231 04 08

Faks
(0212) 234 20 75

web
www.disk.org.tr/insanhaklari

DİSK YAYINLARI NO 50

